

Fehérjék szerkezeti bioinformatikája és molekuláris dinamikája

Hegedűs Tamás

tamas@hegelab.org

MTA-SE Molekuláris Biofizikai Kutatócsoport
SE Biofizikai és Sugárbiológiai Intézet

Fehérjék szerkezetének és dinamikájának jelentősége

A betegség molekuláris szintű oka?
A gyógyszer-kötő zseb alakja?

37°C-on, oldatban nem egy szerkezet létezik,
hanem egy konformációs sokaság.

Számítógépes modellezés jelentősége

Atomi szintű információt ad mozgásokról.

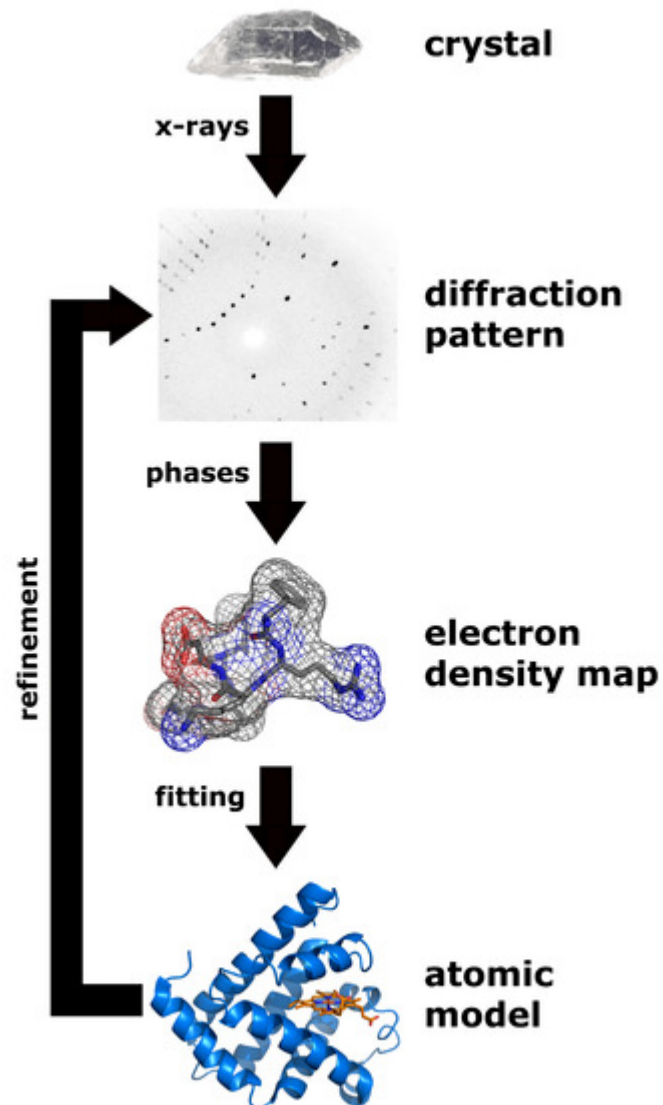
**Kísérletes módszerek
általában nem szolgáltatnak
közvetlen információt az atomi szintű történésekről.
(pl. EPR, X-links: nem, NMR: igen, de korlátoltan)**

Membránfehérjék szerkezeti modellezése

- Kísérleti adatok alapján
- Elméleti módszerekkel
  - homológia modellezés
  - mélytanulósos módszerek

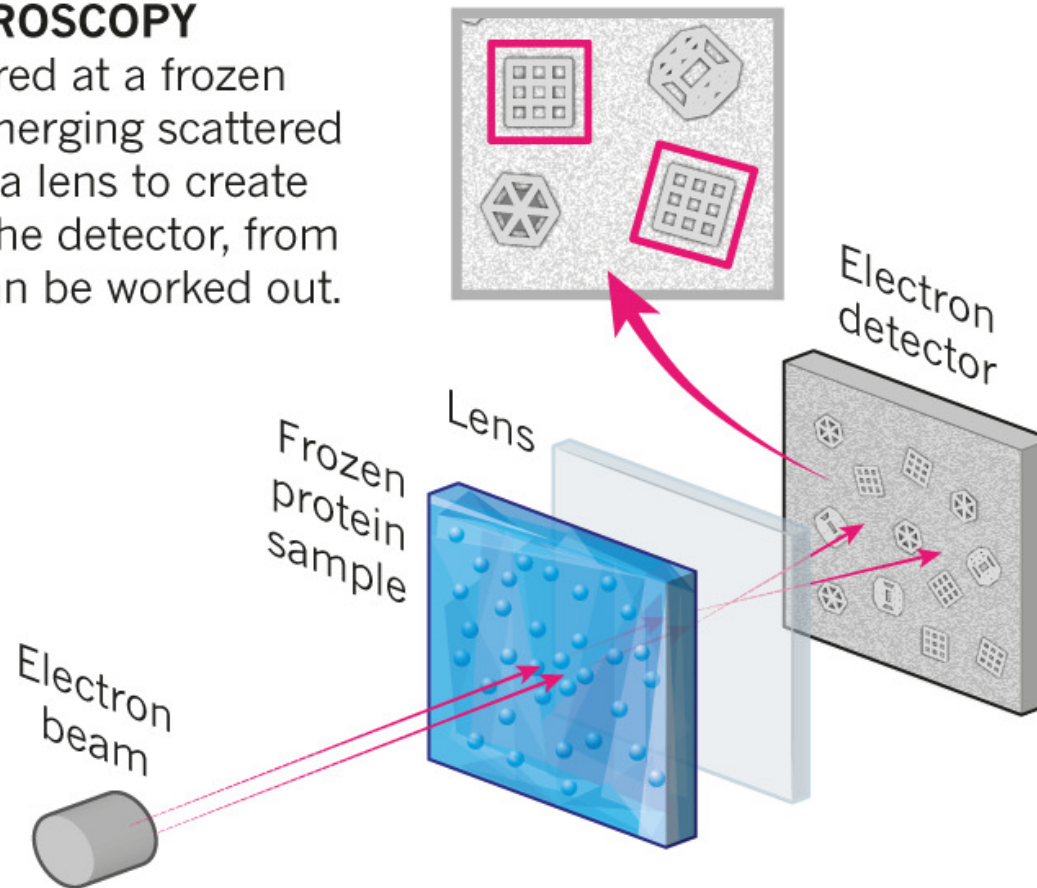
Szerkezet meghatározás – Röntgen kristallográfia

Szerkezet meghatározás – krio-EM

CRYO-ELECTRON MICROSCOPY

A beam of electron is fired at a frozen protein solution. The emerging scattered electrons pass through a lens to create a magnified image on the detector, from which their structure can be worked out.

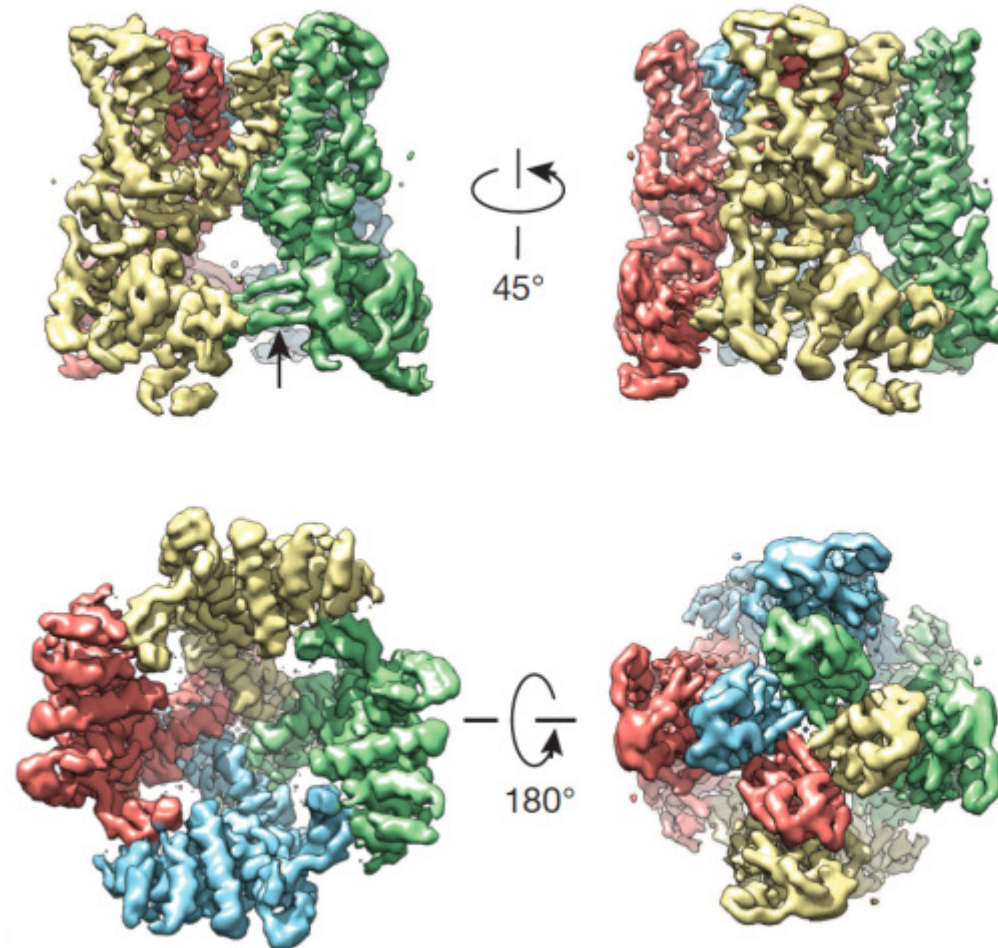
© nature

Ewen Callaway, Nature | News Feature

The revolution will not be crystallized: a new method sweeps through structural biology, 09 September 2015

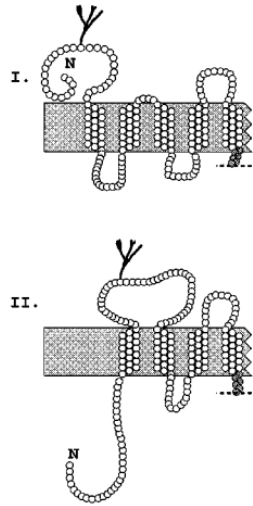
Szerkezet meghatározás – „single particle”

The TRPV1 channel detects the burn of chilli peppers, and this 3.4-Å structure is considered super-hot in the structural-biology world.

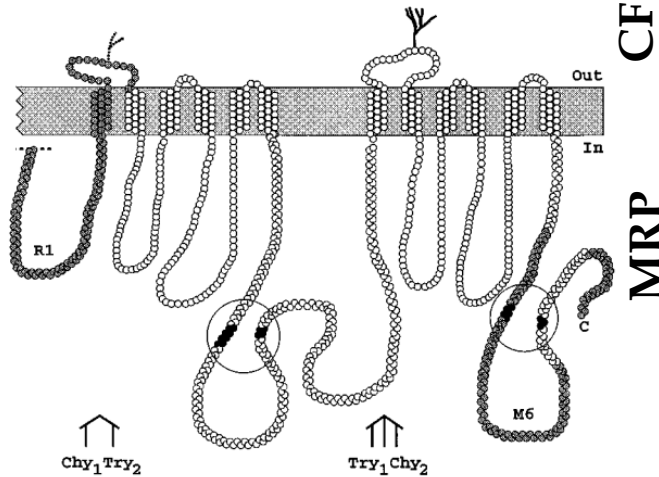

Membránfehérjék topológiája

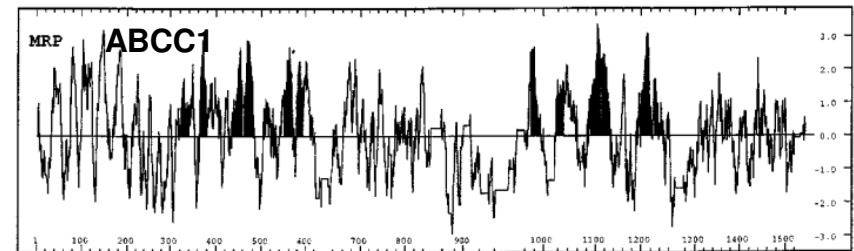
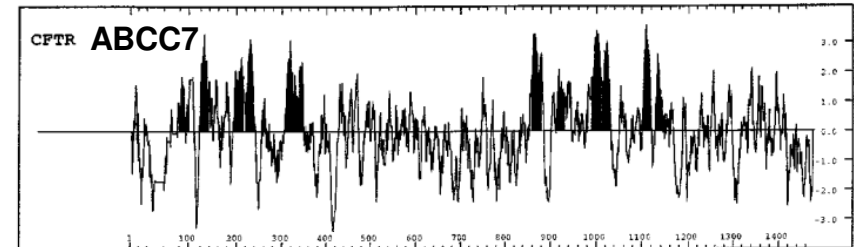
MRP

Bakos *et al.* JBC 1996

Hidrofóbicitási görbék:

CFTR topológiája kísérletekből ismert
Chang *et al.* J Biol Chem. 1994 269(28):18572-5

Kísérletes topológia meghatározási módszerek:

- Glikozilációs hely és mintázat
- *tag* – felismerés
- Cys hozzáférhetőség

Membrántopológia és TM hélixek predikciója szekvencia alapján

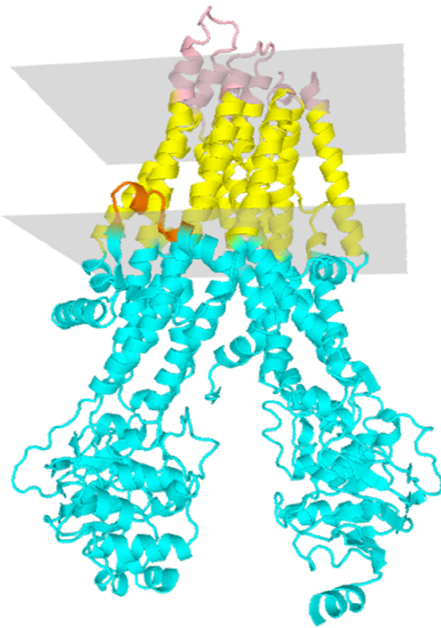
- Szekvencia alapján
  - *positive-inside rule*
  - TM hélixek és nem-TM részek aminosav eloszlása más
- Biológiai tudás figyelembevételének lehetősége
- Több prediktor integrálása
pl. CCTOP.enzim.hu

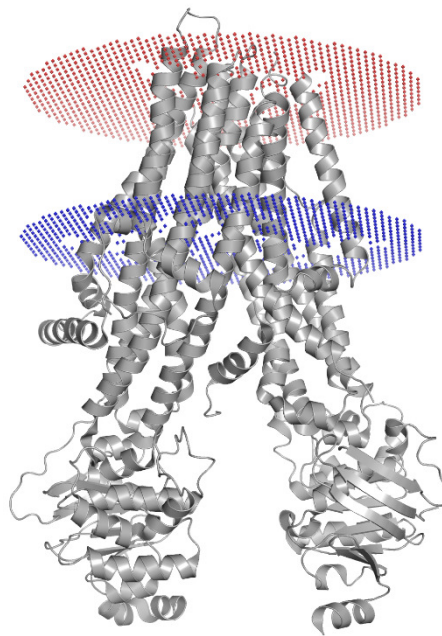
TM hélixek predikciója szerkezet alapján

1. „water accessible area”, lipid kettősréteg lehetséges helye, pontozás – fitness függvény
2. molekula dinamika szimulációk

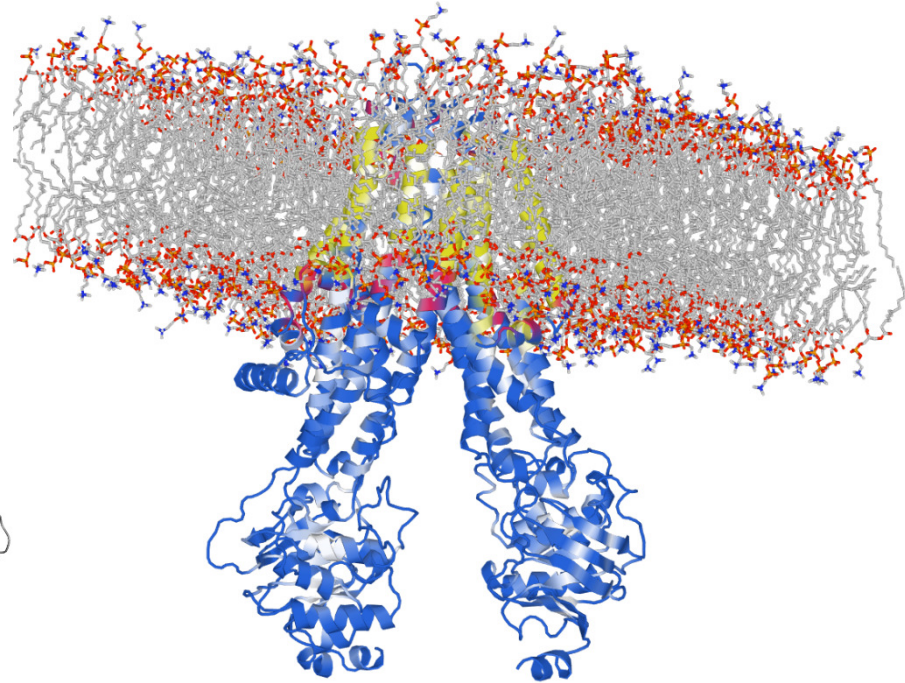
TMDet
PDBTM

PPM
OPM

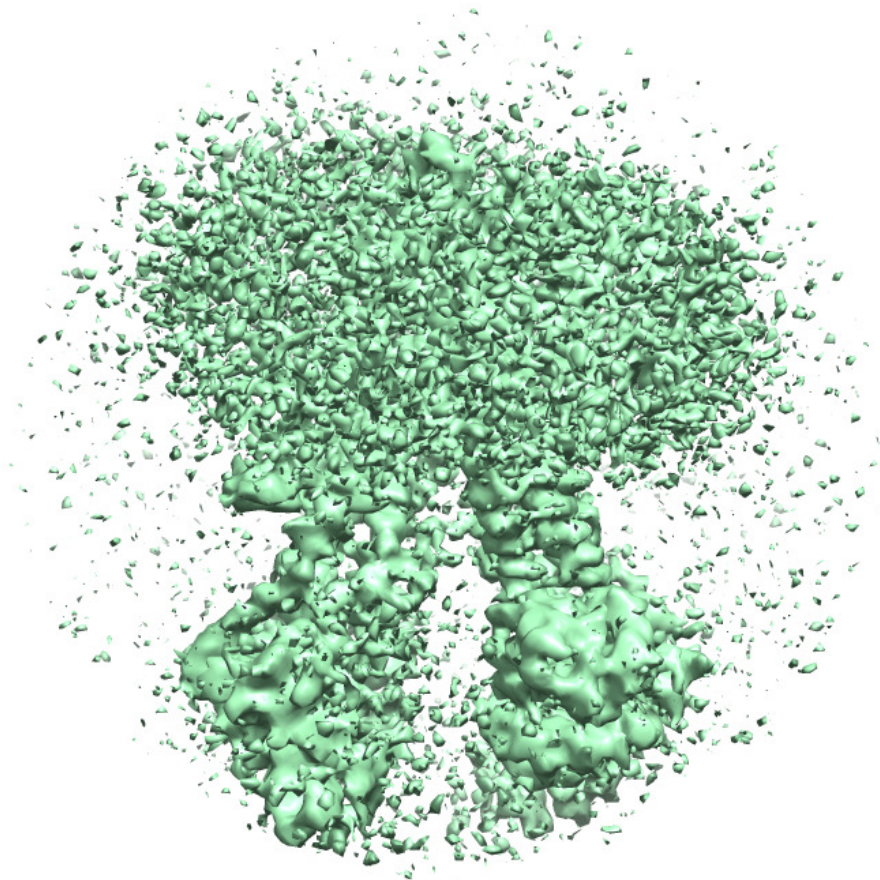

MemProtMD

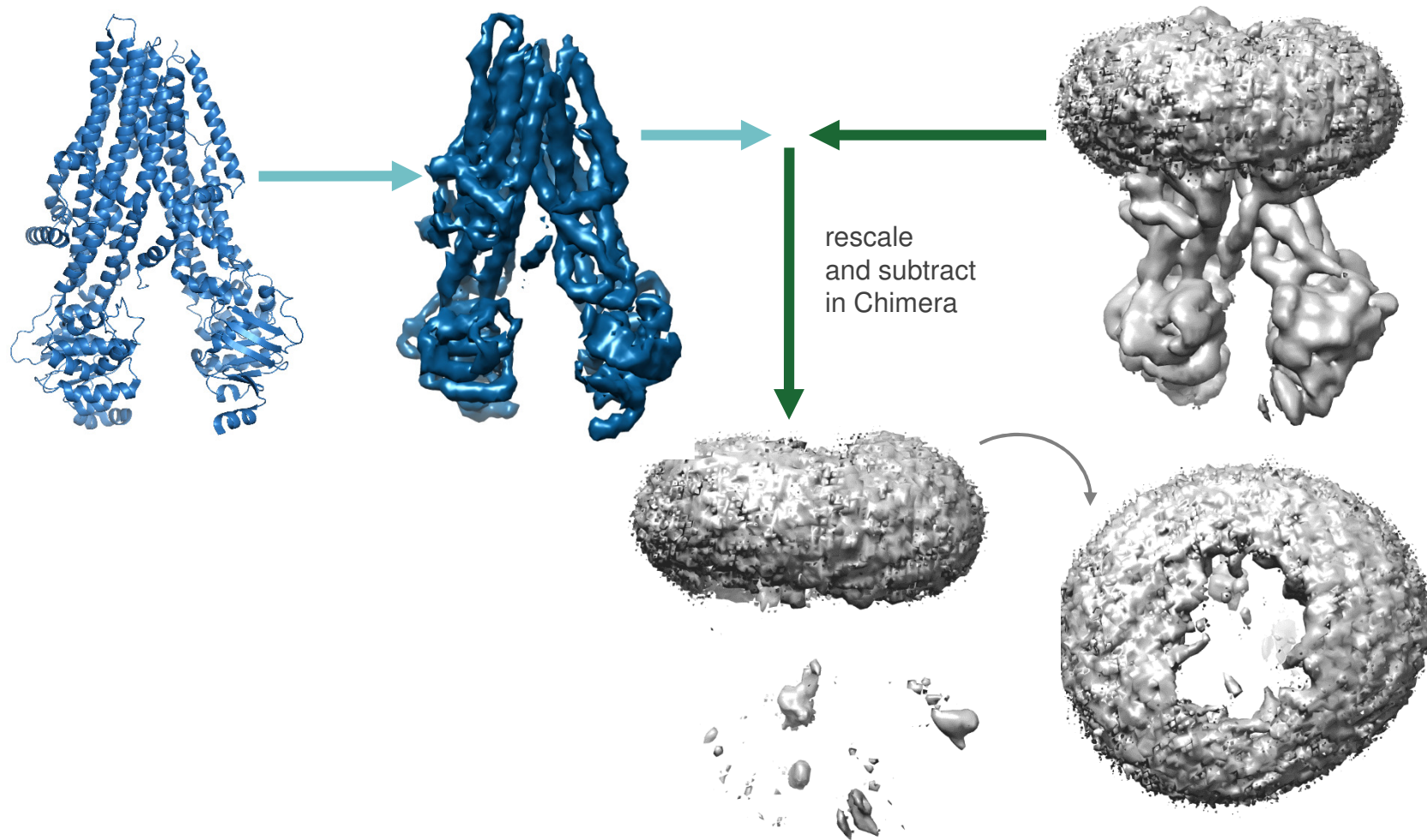

Membrane embedding data is in the
electron density maps

CFTR (PDBID: 5UAK) EMD

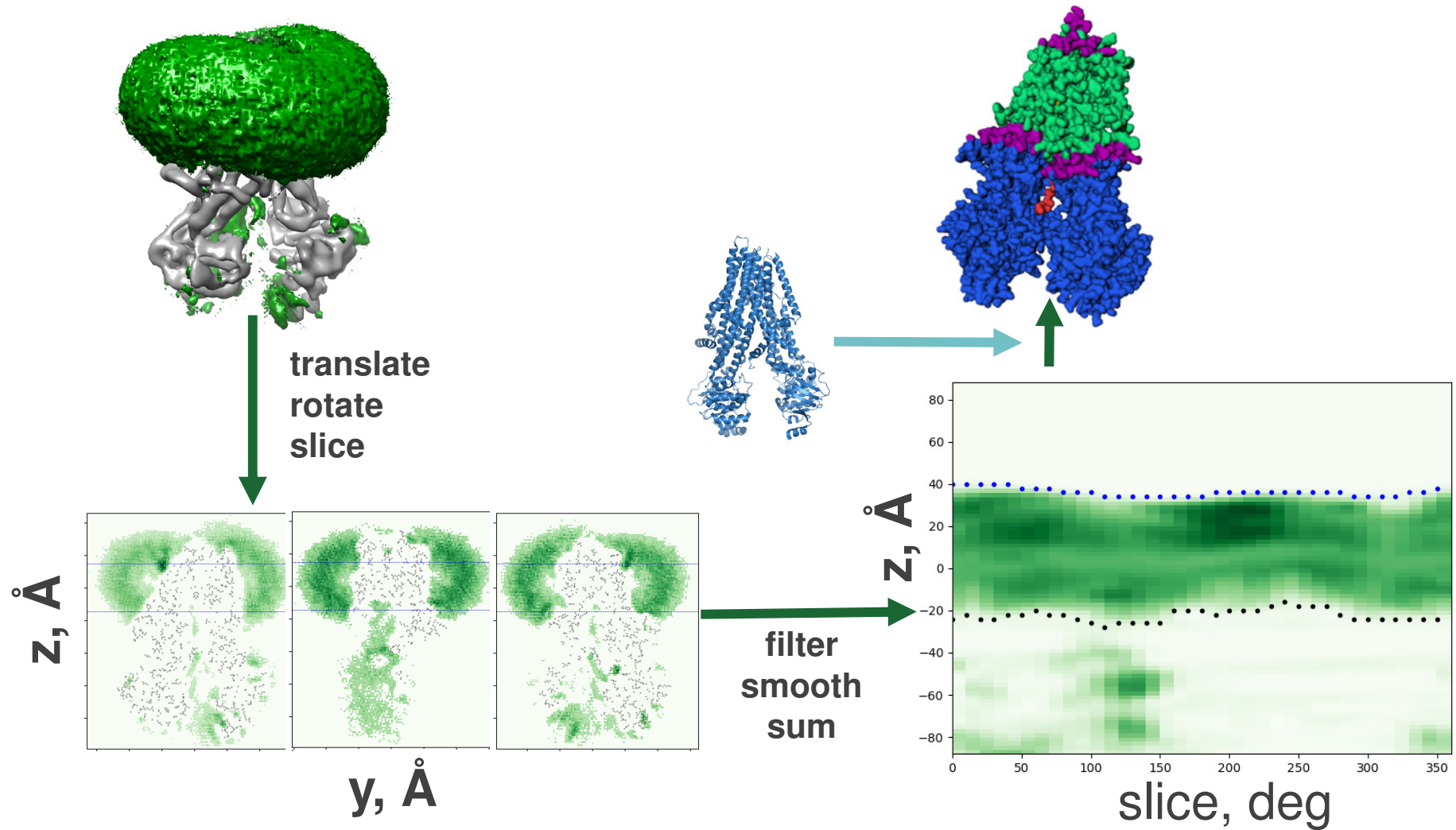

A membrane blob can be extracted from the electron density map

The MemBlob can be converted to membrane boundaries

Homológia modellezés I.

- **Templát keresés**
- **Szekvencia illesztés**
- **Modellezés**
- **Energia-minimalizálás**

BLOSUM (BLOcks of Amino Acid SUBstitution Matrix) matrix
is a substitution matrix

BLOSUM (BLOCKs of Amino Acid Substitution)
is a substitution matrix

	Ala	Arg	Asn	Asp	Cys	Gln	Glu	Gly	His	Ile	Leu	Lys	Met	Phe	Pro	Ser	Thr	Trp	Tyr	Val
Ala	4																			
Arg	-1	5																		
Asn	-2	0	6																	
Asp	-2	-2	1	6																
Cys	0	-3	-3	-3	9															
Gln	-1	1	0	0	-3	5														
Glu	-1	0	0	2	-4	2	5													
Gly	0	-2	0	-1	-3	-2	-2	6												
His	-2	0	1	-1	-3	0	0	-2	8											
Ile	-1	-3	-3	-3	-1	-3	-3	-4	-3	4										
Leu	-1	-2	-3	-4	-1	-2	-3	-4	-3	2	4									
Lys	-1	2	0	-1	-3	1	1	-2	-1	-3	-2	5								
Met	-1	-1	-2	-3	-1	0	-2	-3	-2	1	2	-1	5							
Phe	-2	-3	-3	-3	-2	-3	-3	-3	-1	0	0	-3	0	6						
Pro	-1	-2	-2	-1	-3	-1	-1	-2	-2	-3	-3	-1	-2	-4	7					
Ser	1	-1	1	0	-1	0	0	0	-1	-2	-2	0	-1	-2	-1	4				
Thr	0	-1	0	-1	-1	-1	-1	-2	-2	-1	-1	-1	-1	-2	-1	1	5			
Trp	-3	-3	-4	-4	-2	-2	-3	-2	-3	-2	-3	-1	1	-4	-3	-2	11			
Tyr	-2	-2	-2	-3	-2	-1	-2	-3	2	-1	-1	-2	-1	3	-3	-2	2	7		
Val	0	-3	-3	-3	-1	-2	-2	-3	-3	3	1	-2	1	-1	-2	0	-3	-1	4	

CLUSTAL W (1.83) multiple sequence alignment

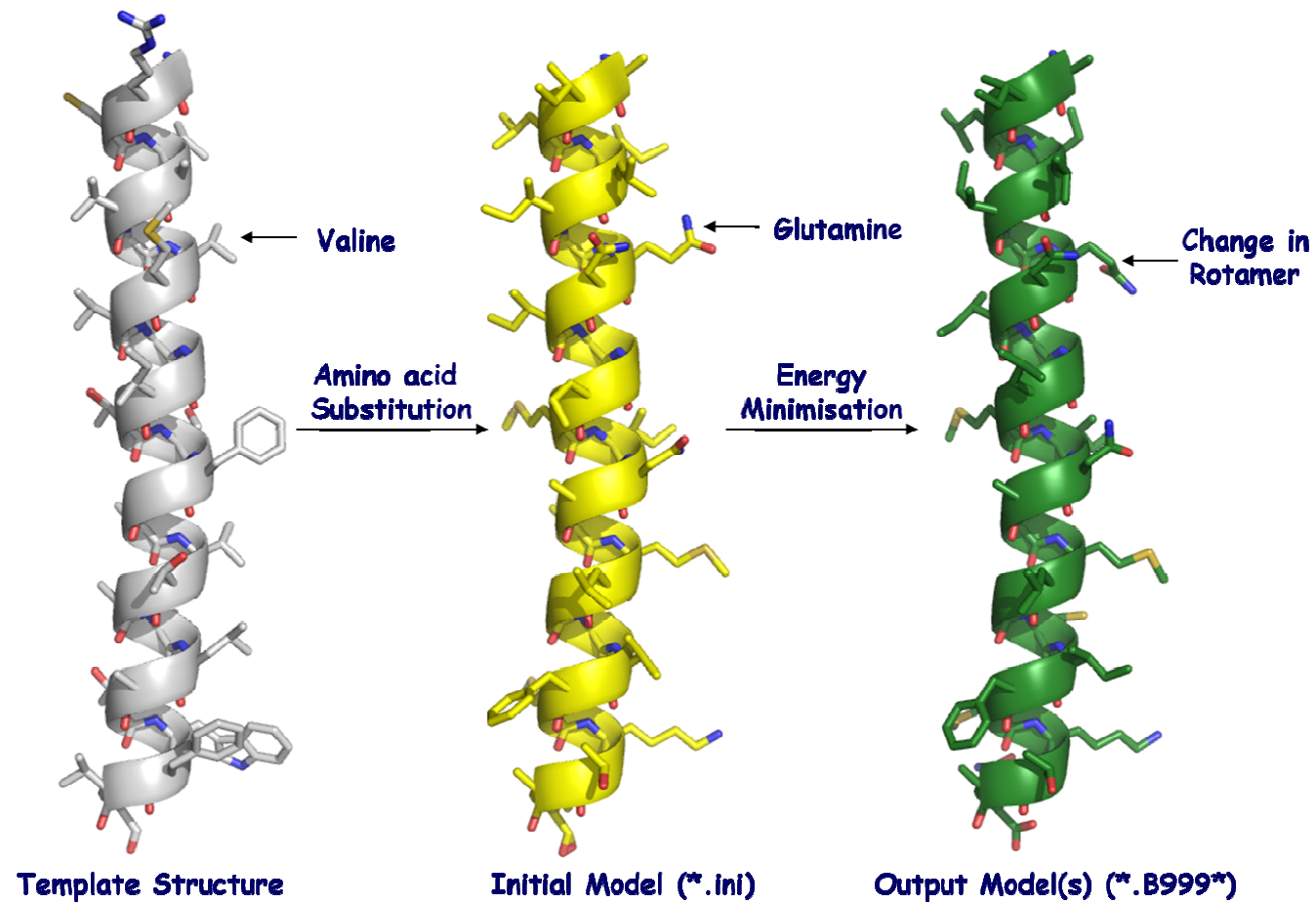
Alignement – pl. ClustalW

```

2HYD      -----MIKRYLQFVK-----PYKYRIFATIIVGIIKFQIPMLIP
3B5X      -----WQTFKRLWTYIR-----LYKAGLVVSTIALVINAAADTYMI
CFTR_HUMAN MQRSPLEKASVSKLFFSWTRPILRKGYRQRLELSDIYQIPSVDSADNLS
              *      :      :      *      :      :      *      :      :

```

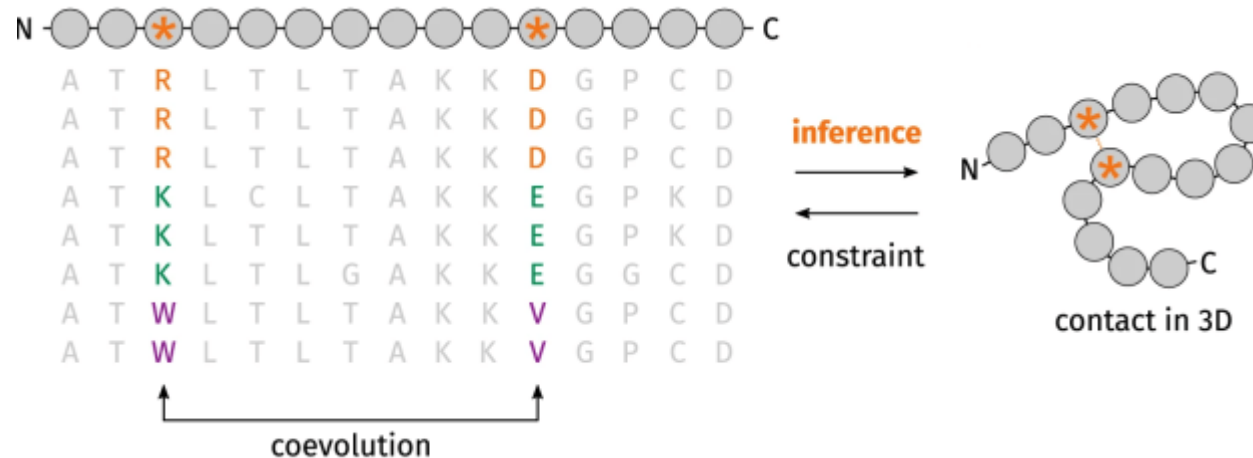
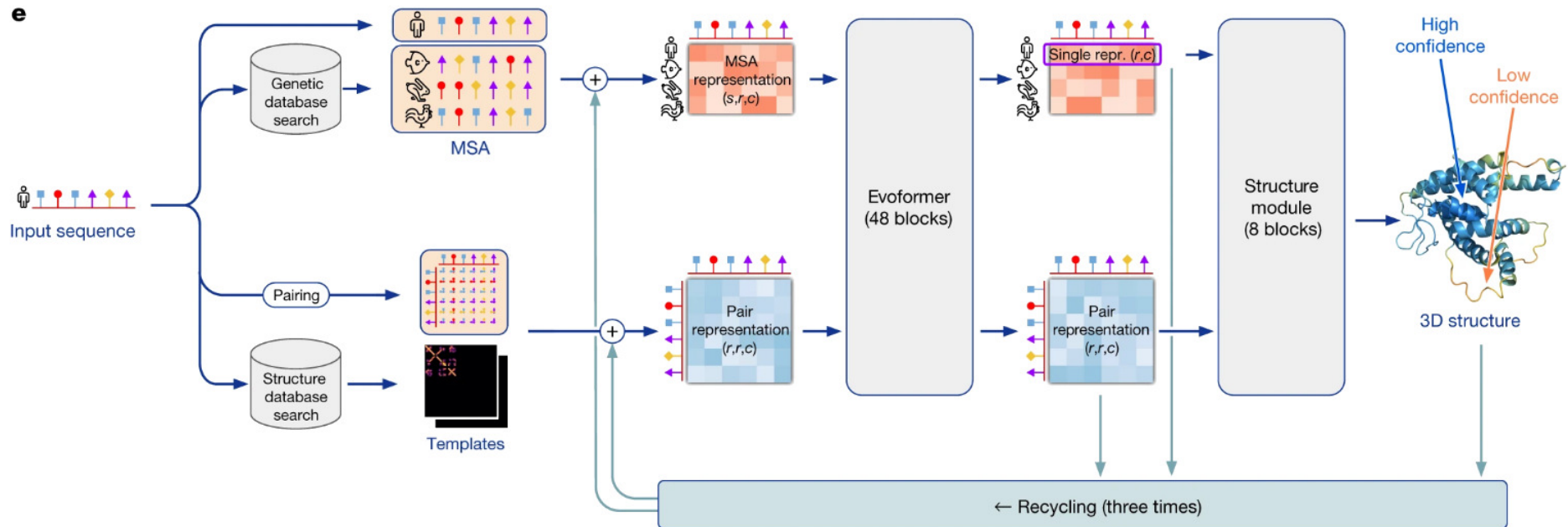
Homológia modellezés II.

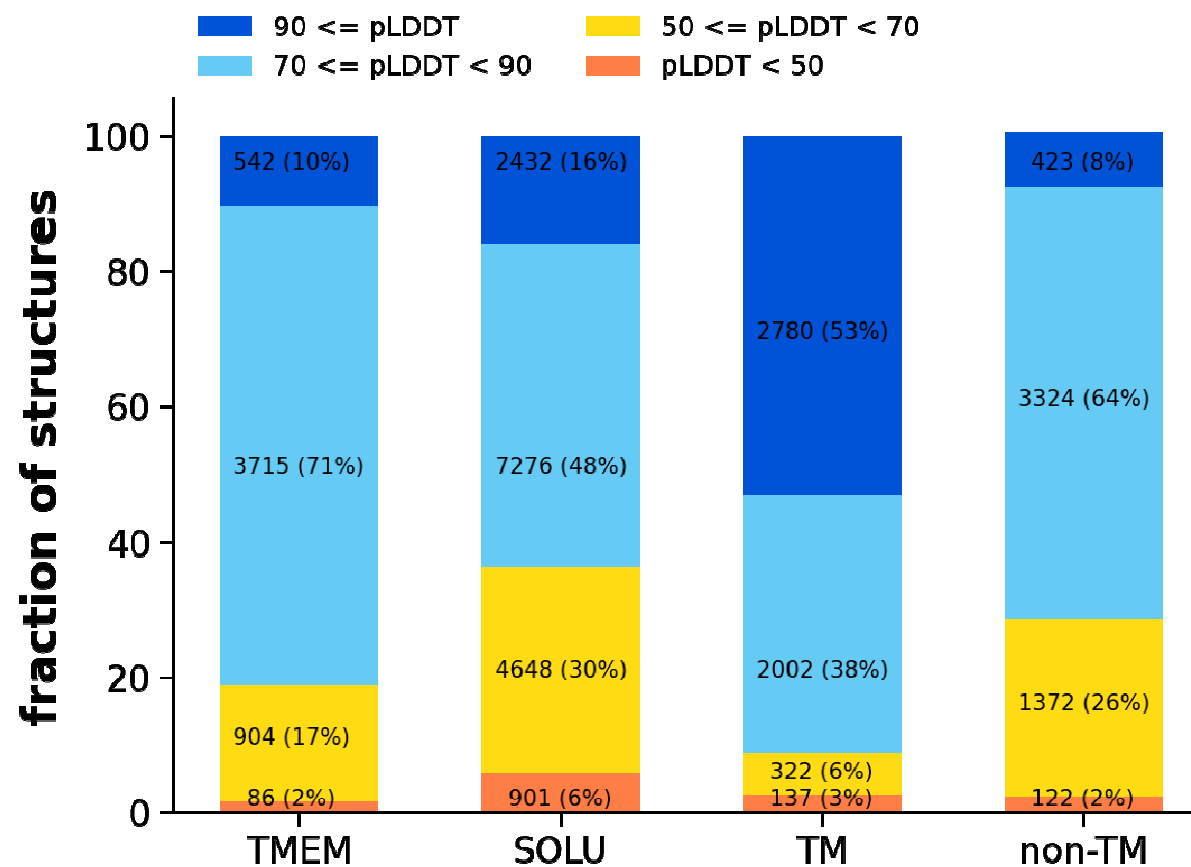
AlphaFold2

machine learning, deep learning, AI

Jumper et al. Nat 2021

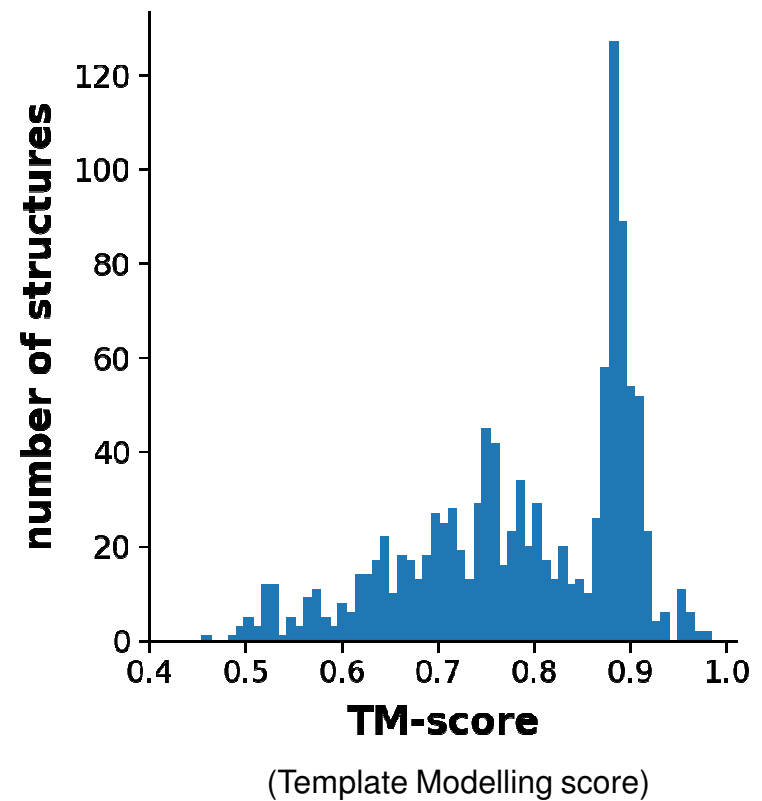
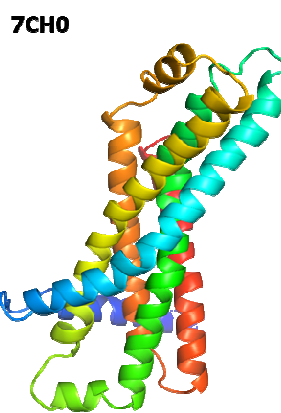
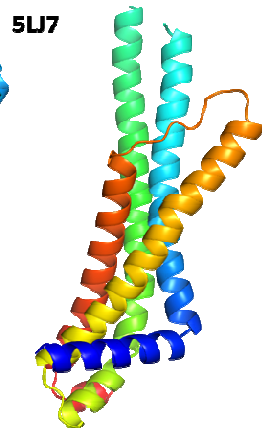
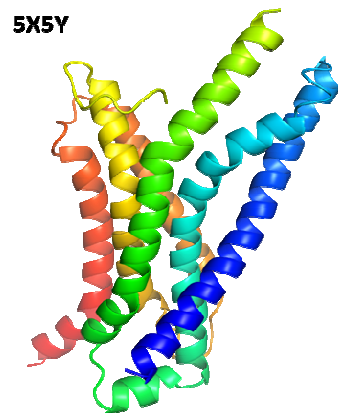
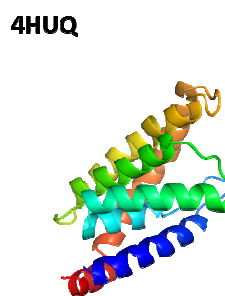
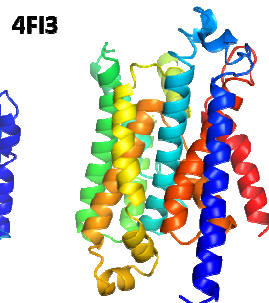
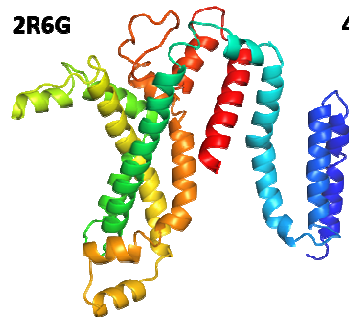
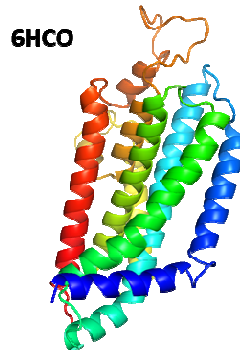
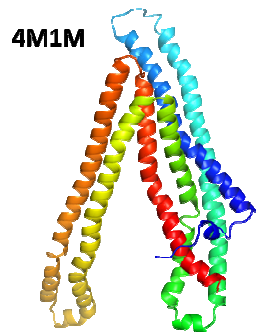

TM protein structure prediction by AF2

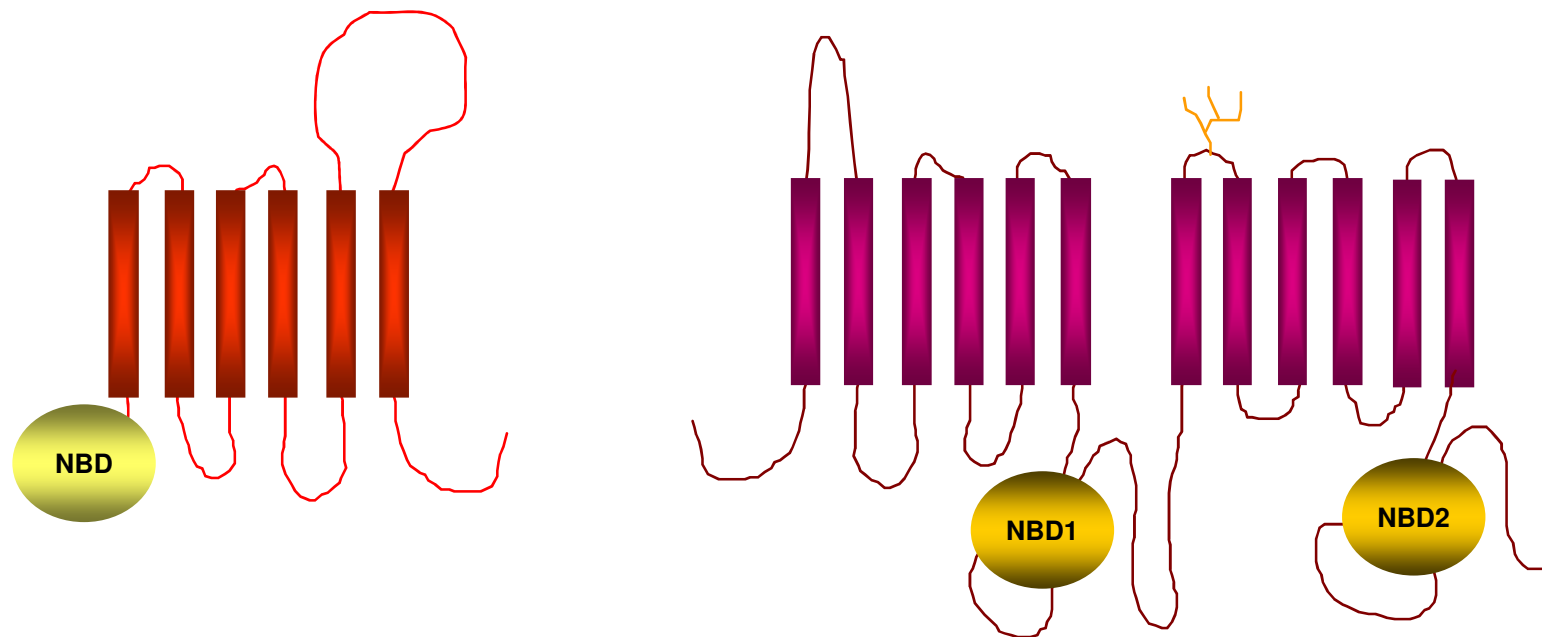

ABC protein folds

fold class	reference PDB
Pgp-like	4M1M
ABCG2-like	6HCO
MalFG-like	2R6G
BtuC-like	4FI3
EcT-like	4HUQ
LptFG-like	5X5Y
MacB-like	5LJ7
MlaE-like	7CH0

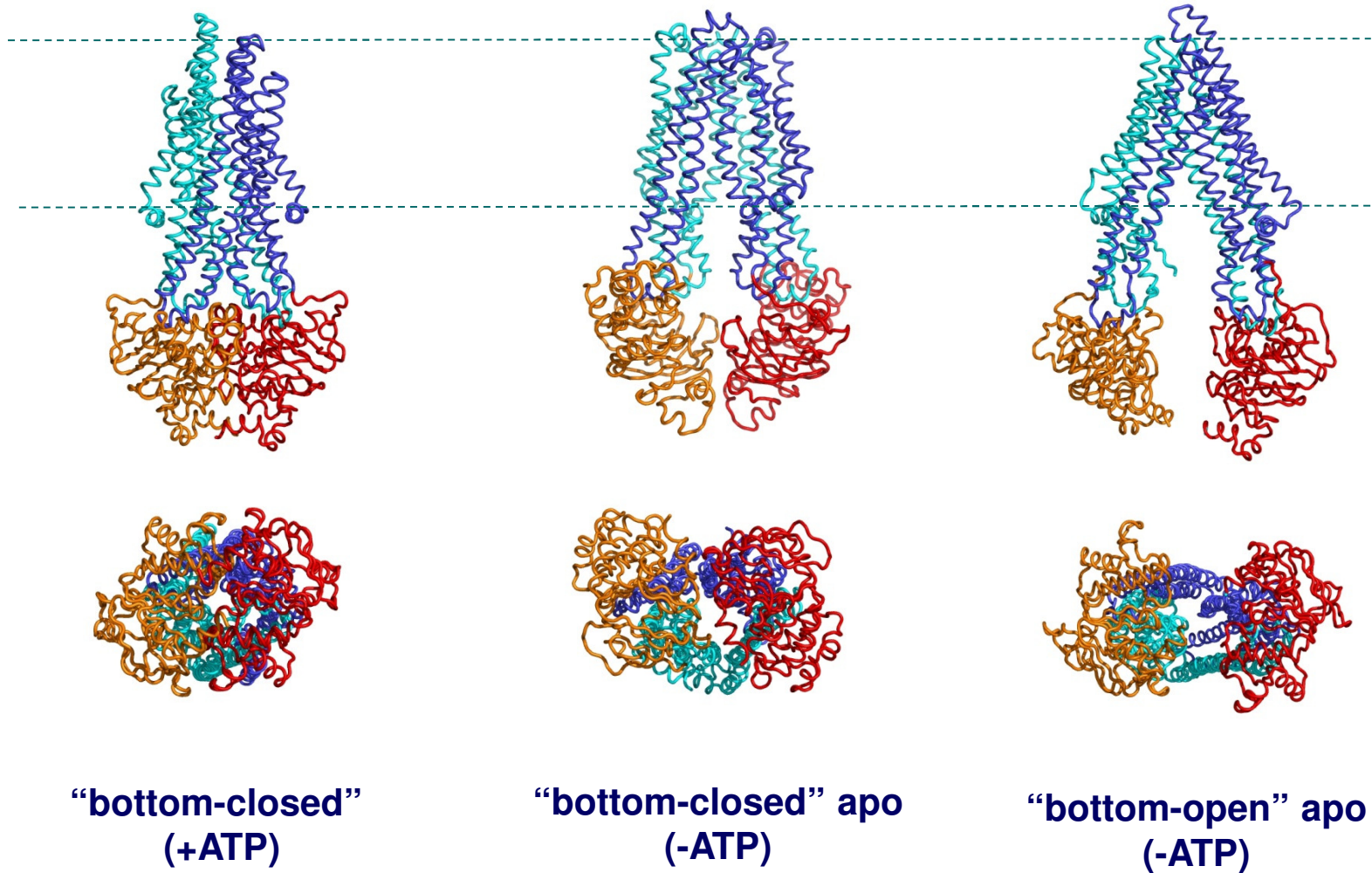
ATP Binding Cassette (ABC) proteins

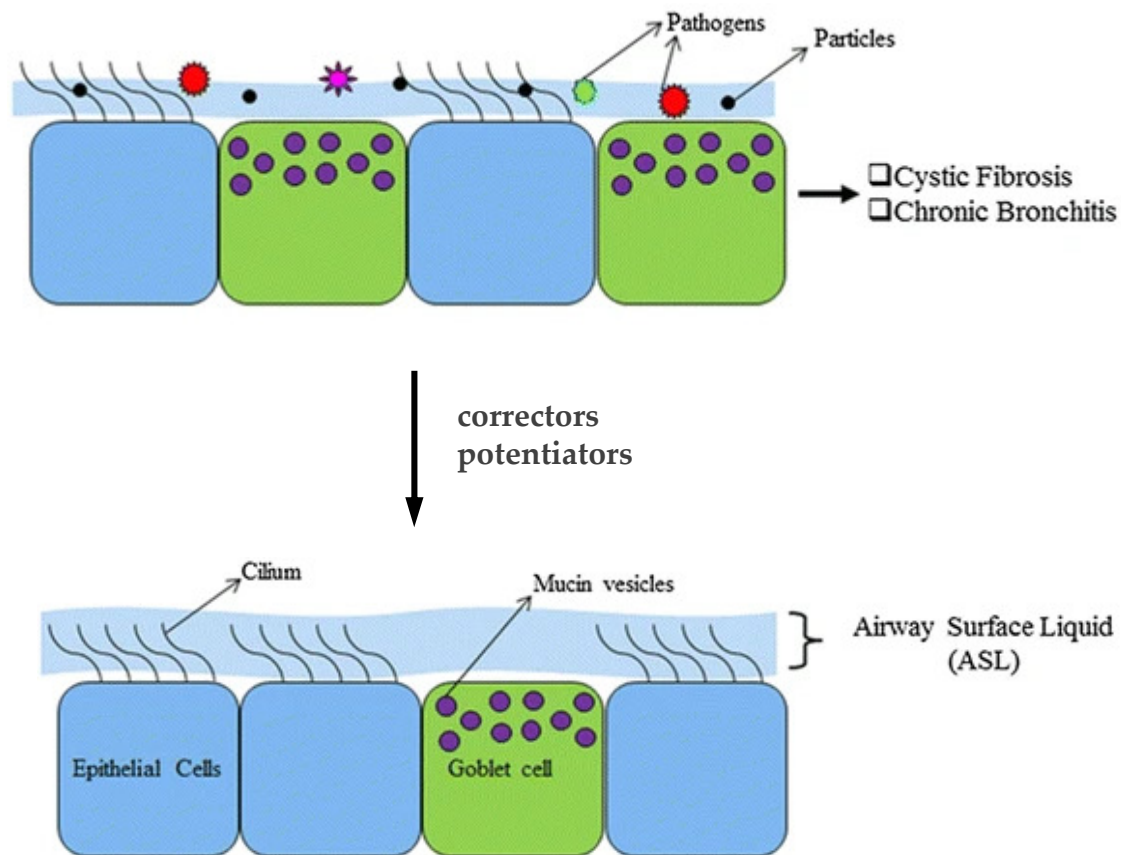
Conformation of ABC proteins

(Pgp-like)

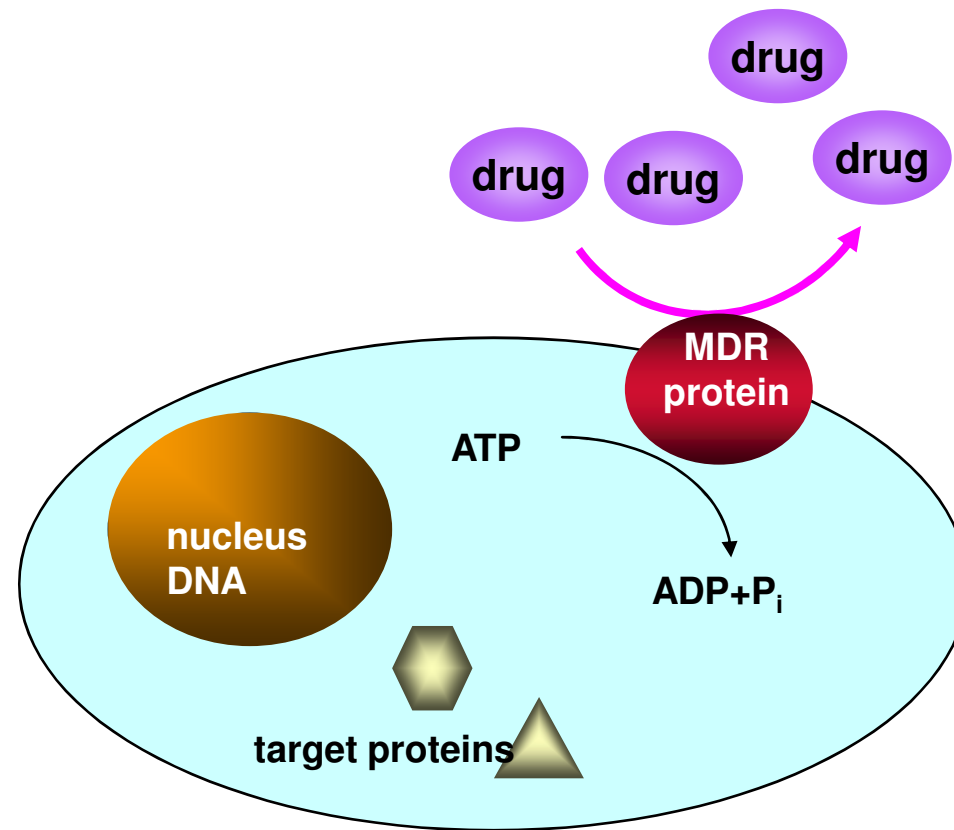

Cystic fibrosis (CF)

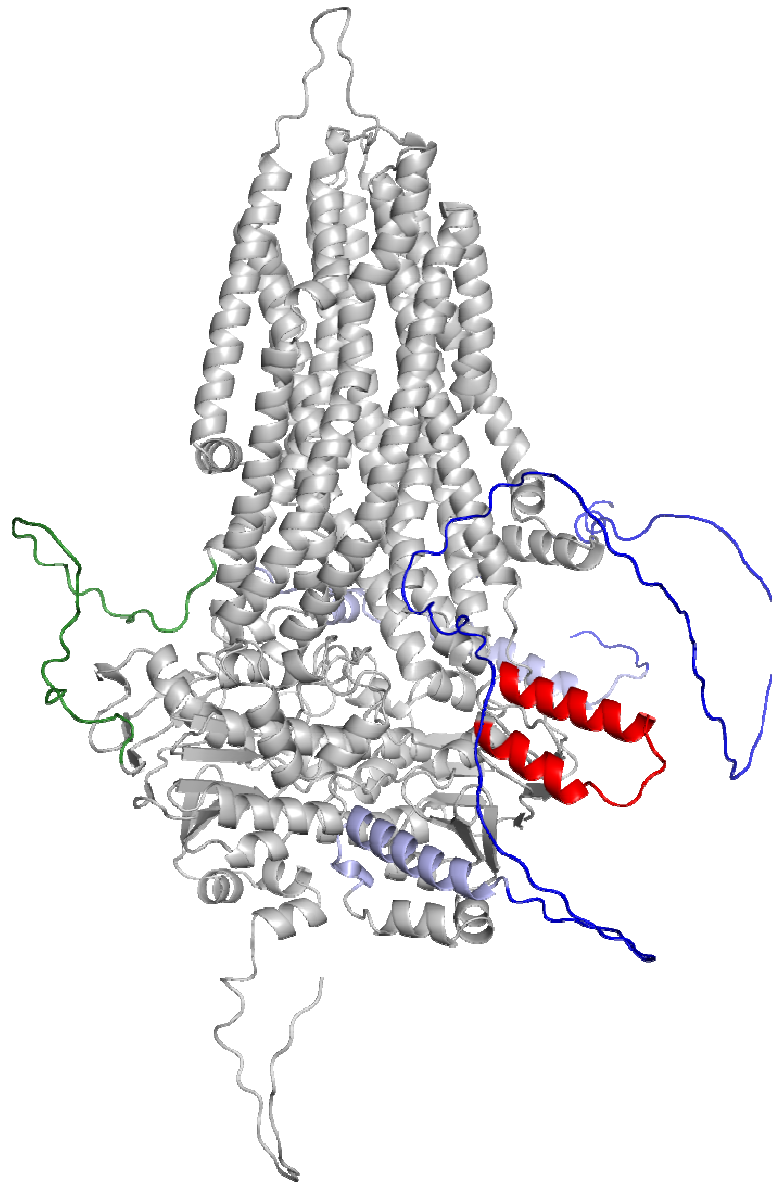

Ghosh, Boucher, Tarran,
CMLS 2015

Multidrug transport – ABC proteins

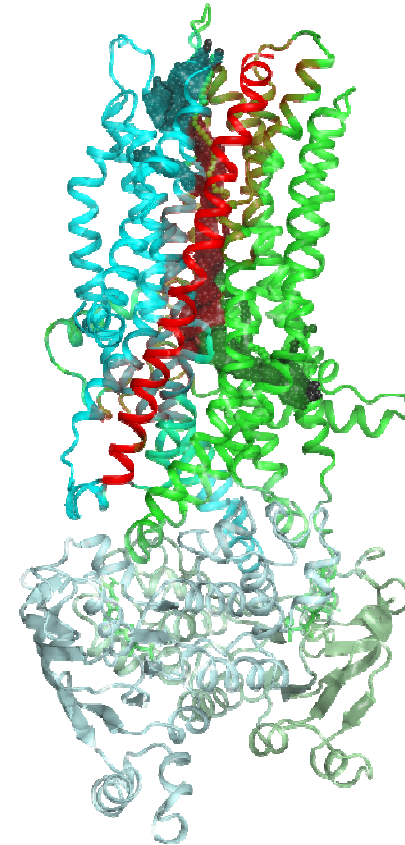
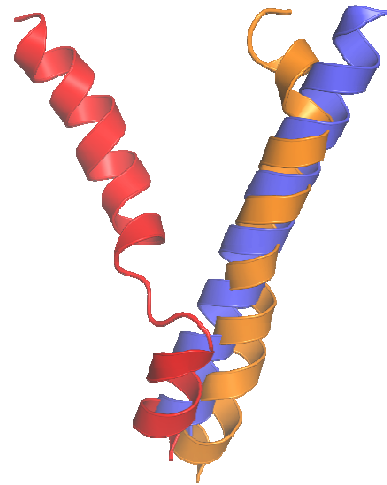
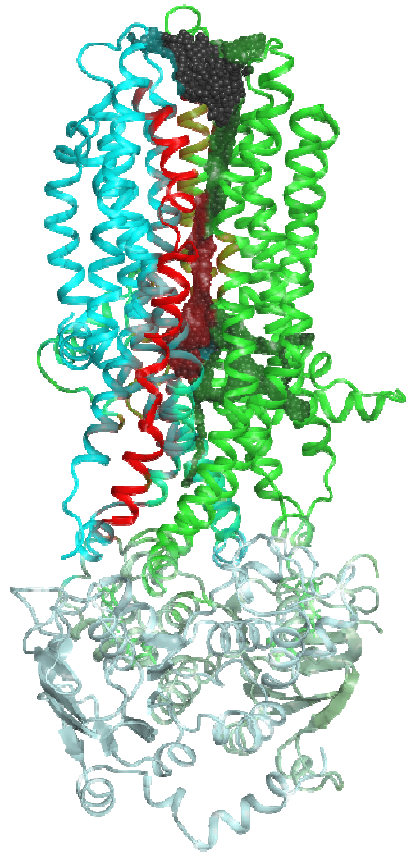

CFTR – disordered regions

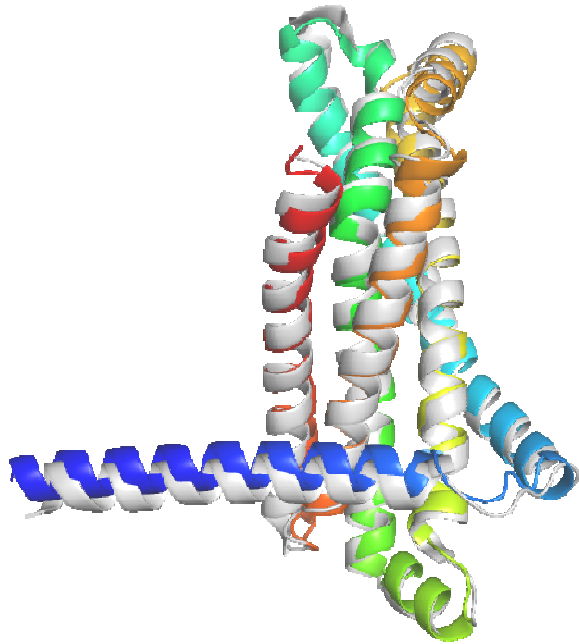

pLDDT score - IDR prediction

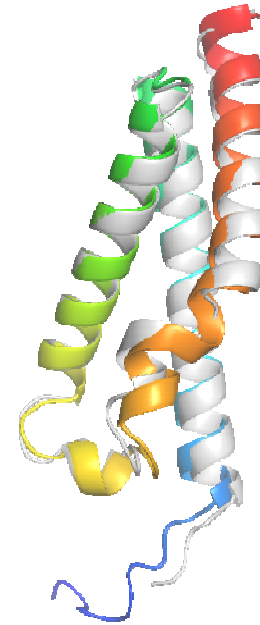
CFTR TM8

Prediction of new TM folds

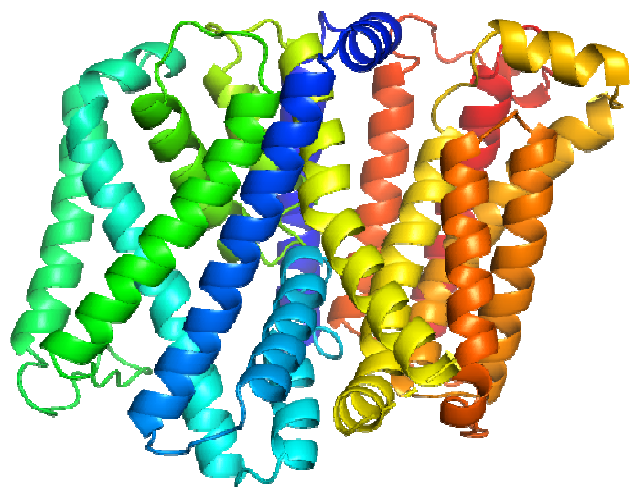
MlaE-like fold
PDBID: 7ch0
RMSD of 1.28 Å

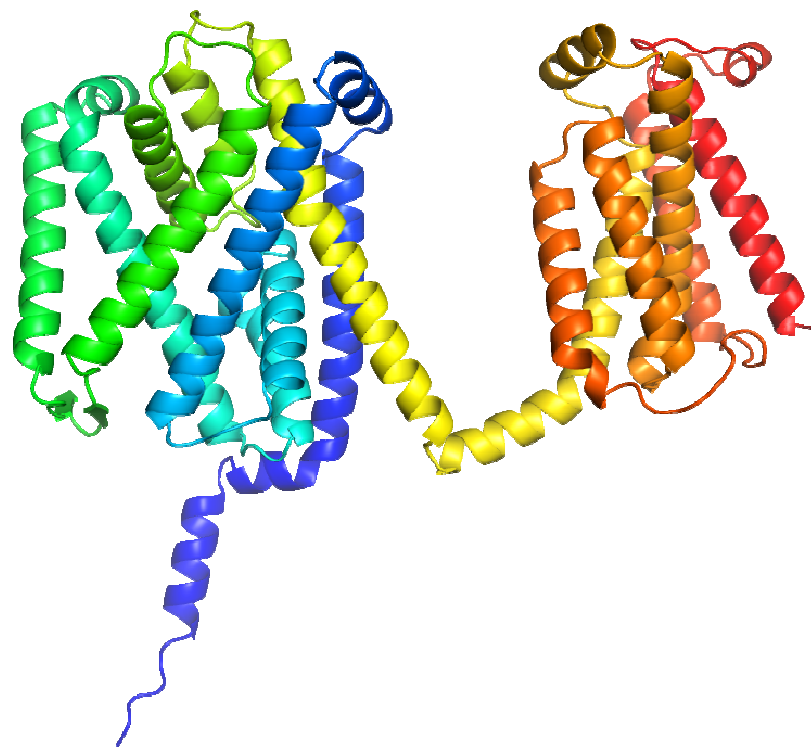
ER membrane protein complex subunit 6
PDBID: 6ww7
RMSD of 0.96 Å

Prediction of new TM folds

MprF (PDBID: 7DUW)

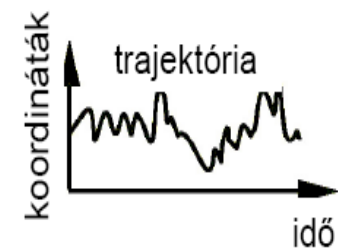
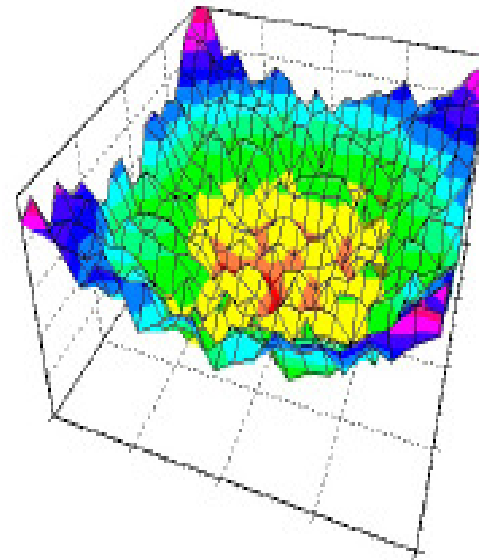
AF2

Van szerkezet, mozgassuk meg!

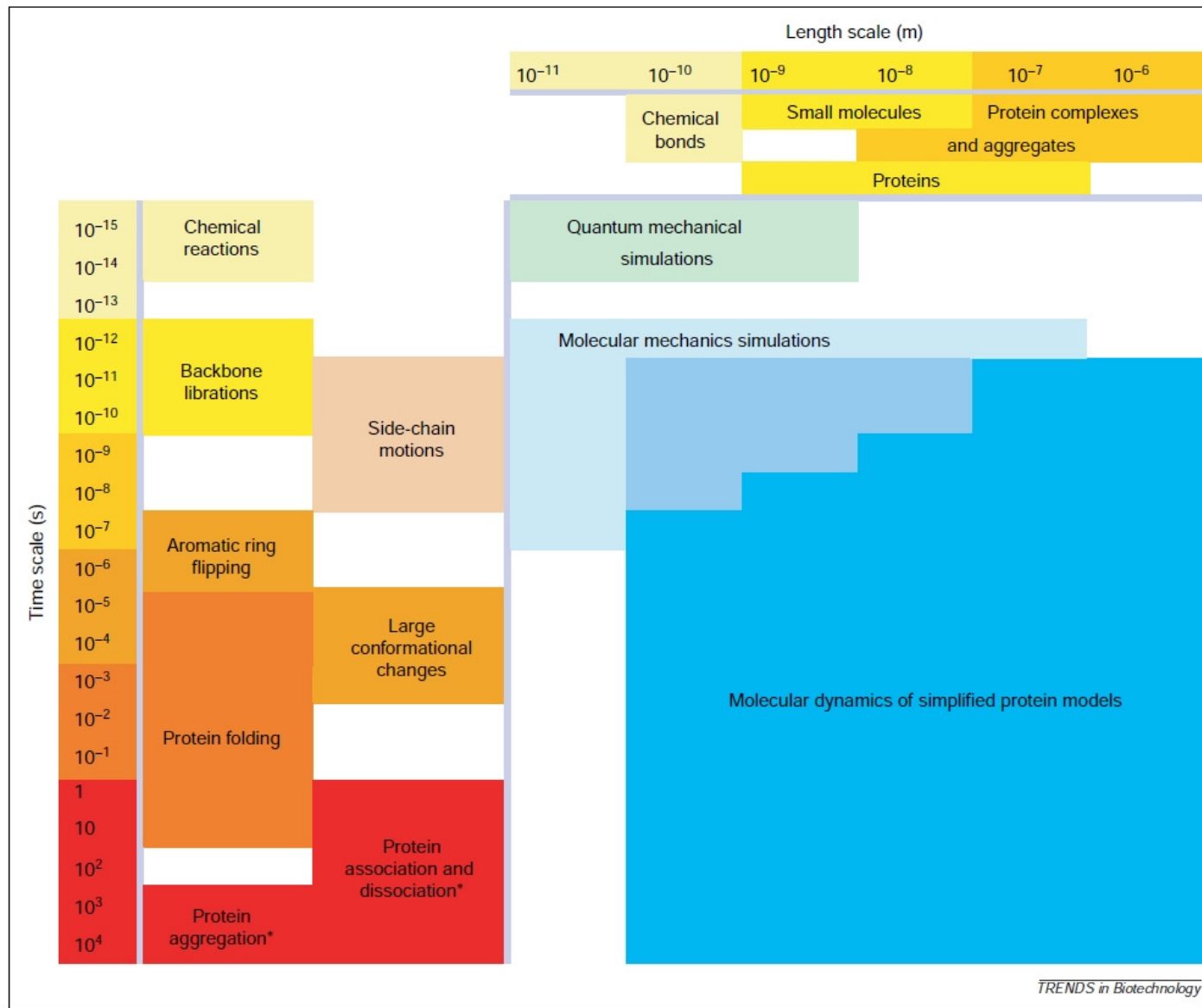
Molekula dinamika/Molecular dynamics

- valós potenciálfelület
- mozgásegyenletek
idő-lépésenkénti numerikus megoldása
- trajektória

Események időskálája

F. Ding and N.V. Dokholyan, TRENDS in Biotechnology, 23:450 (2005)

Egyszerűsített (Coarse Grain) modellek

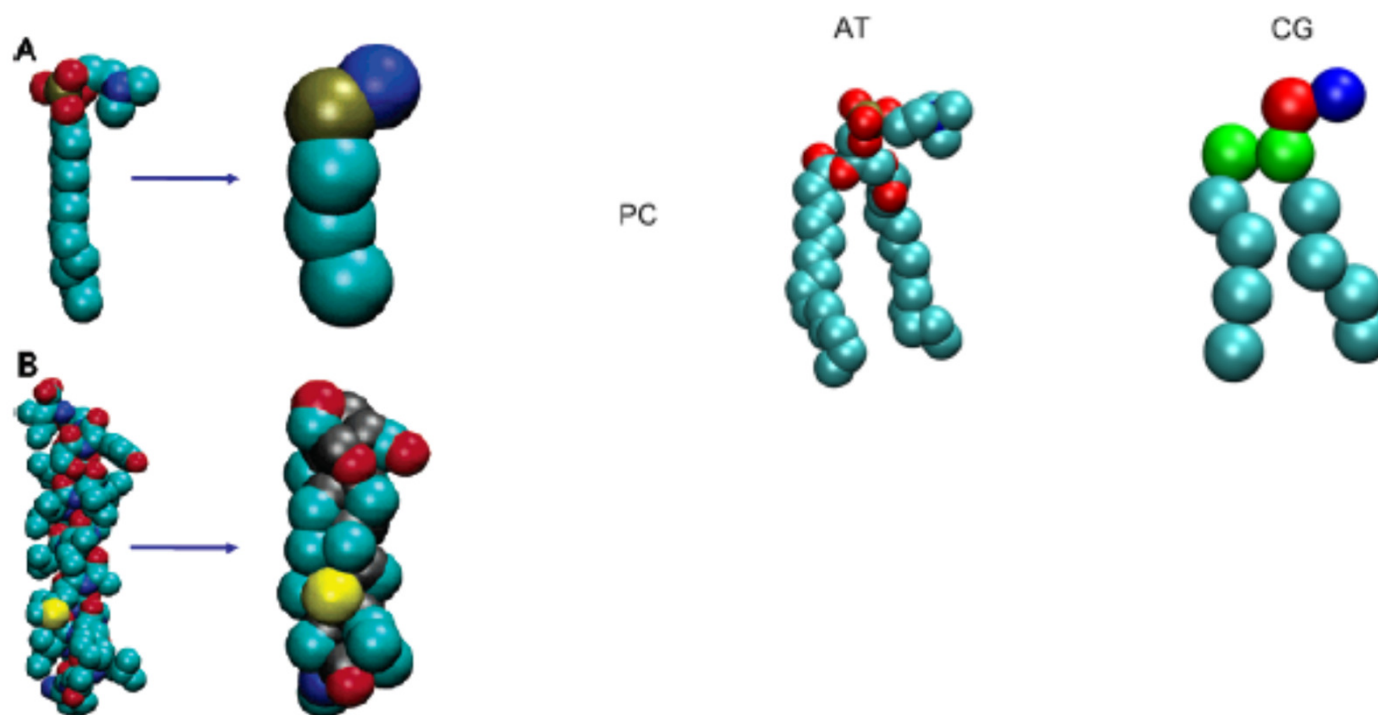
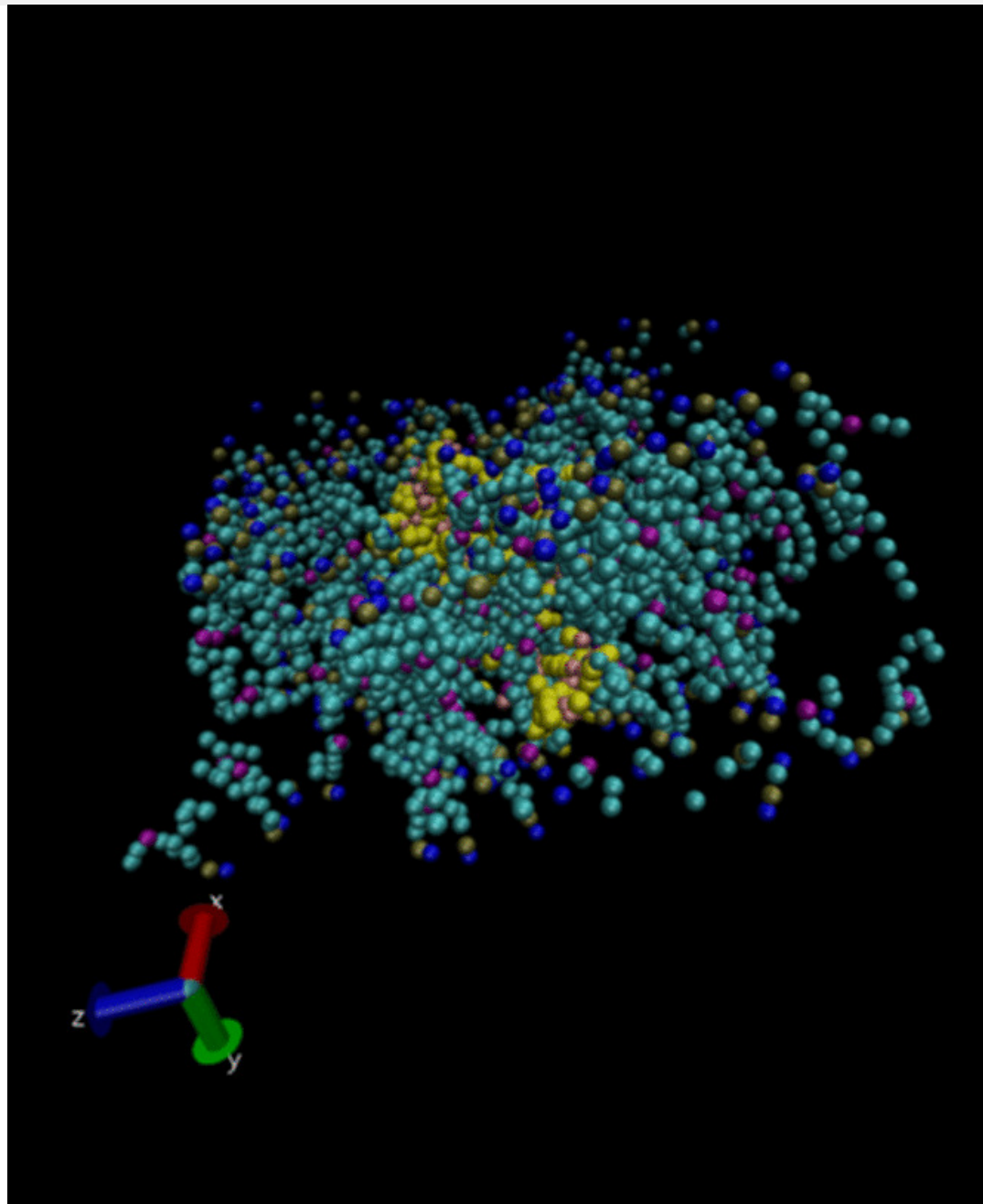

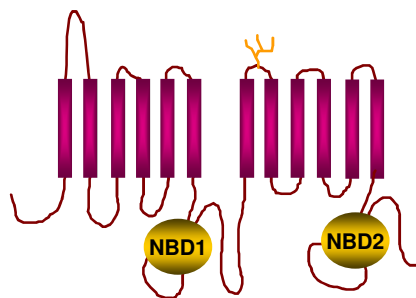
Figure 1. Atomistic (left-hand) and coarse-grained (right-hand) models compared for (A) a DPC molecule and (B) a GpA helix. Colors for atoms:

Sansom, Oxford University
Marrink, Groningen, MARTINI force field

Kettősréteg felépülése a fehérje köré

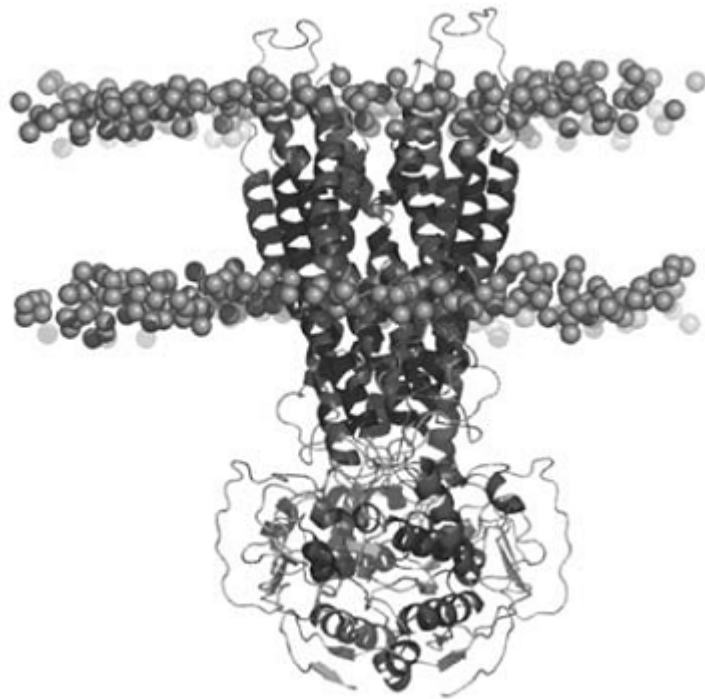

Fehérjék konformációinak stabilitása

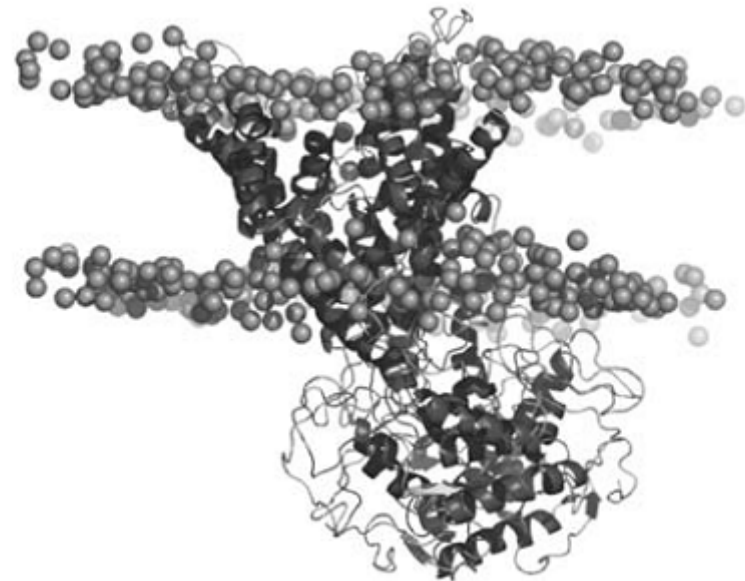
Eur Biophys J (2008) 37:403–409

B

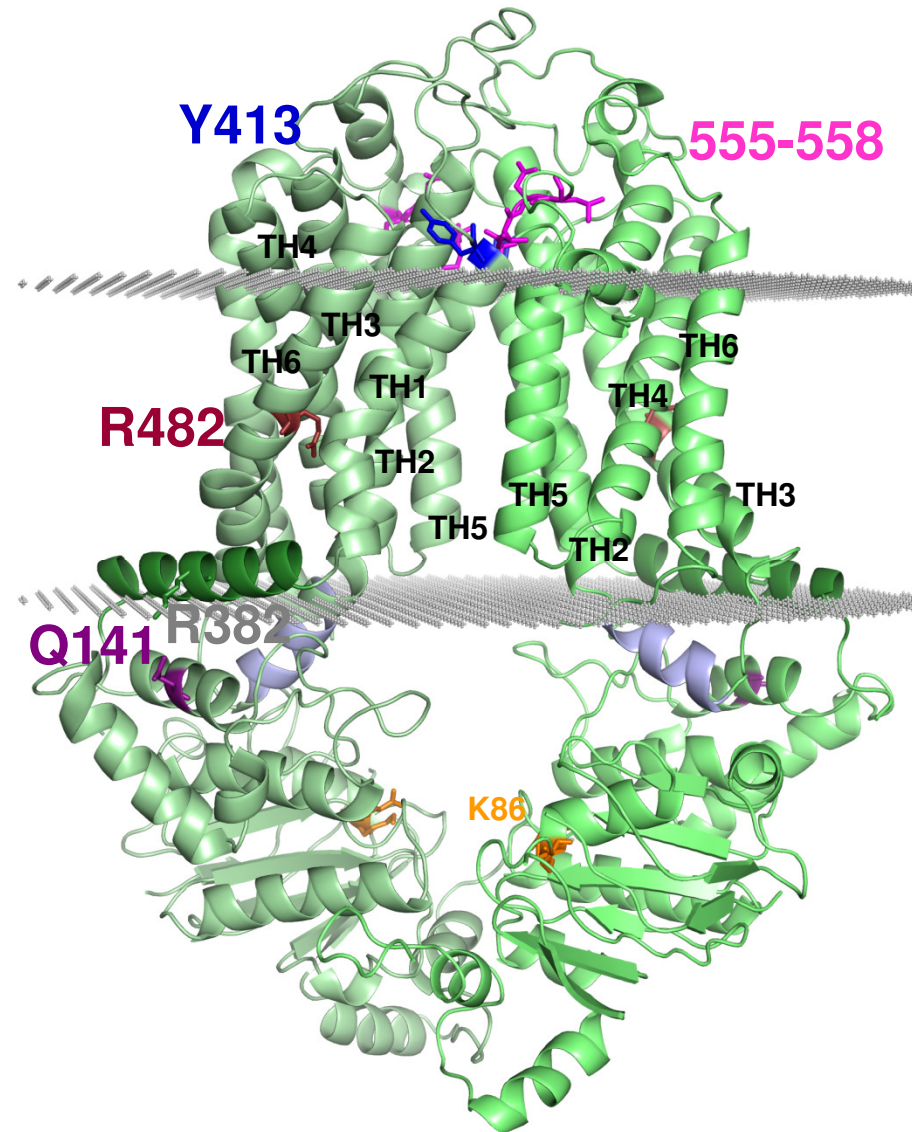
0 ns

C

20 ns

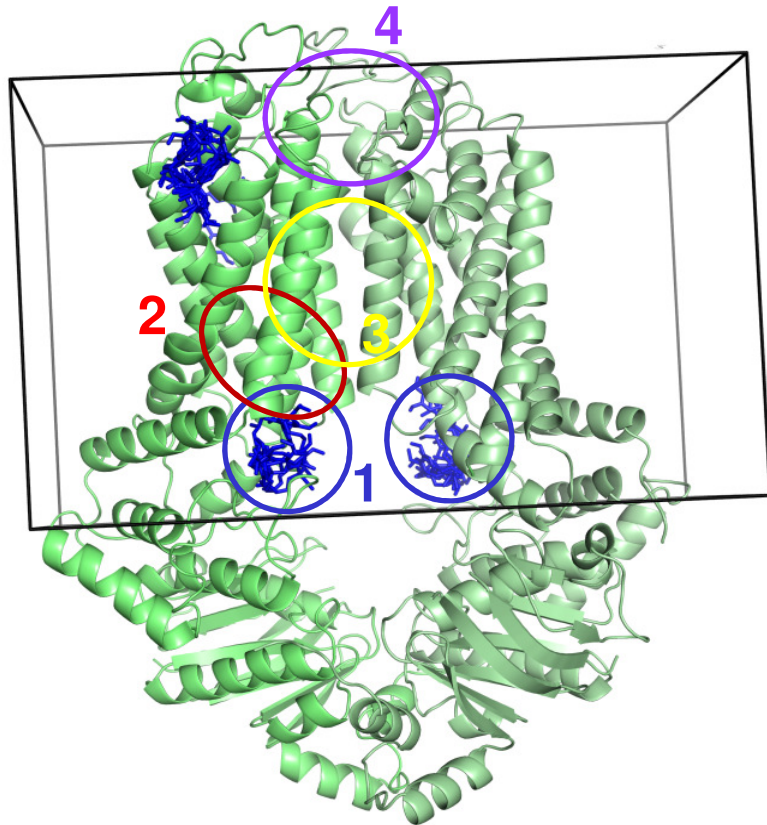
Az ABCG2 modell

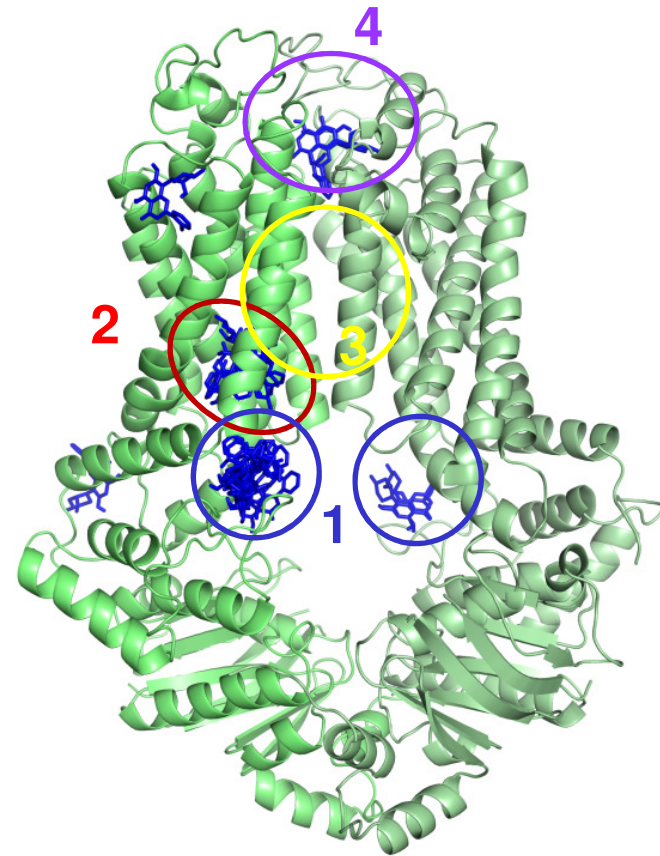

Drogkötő helyek vizsgálata *in silico* dokkolással

verapamil

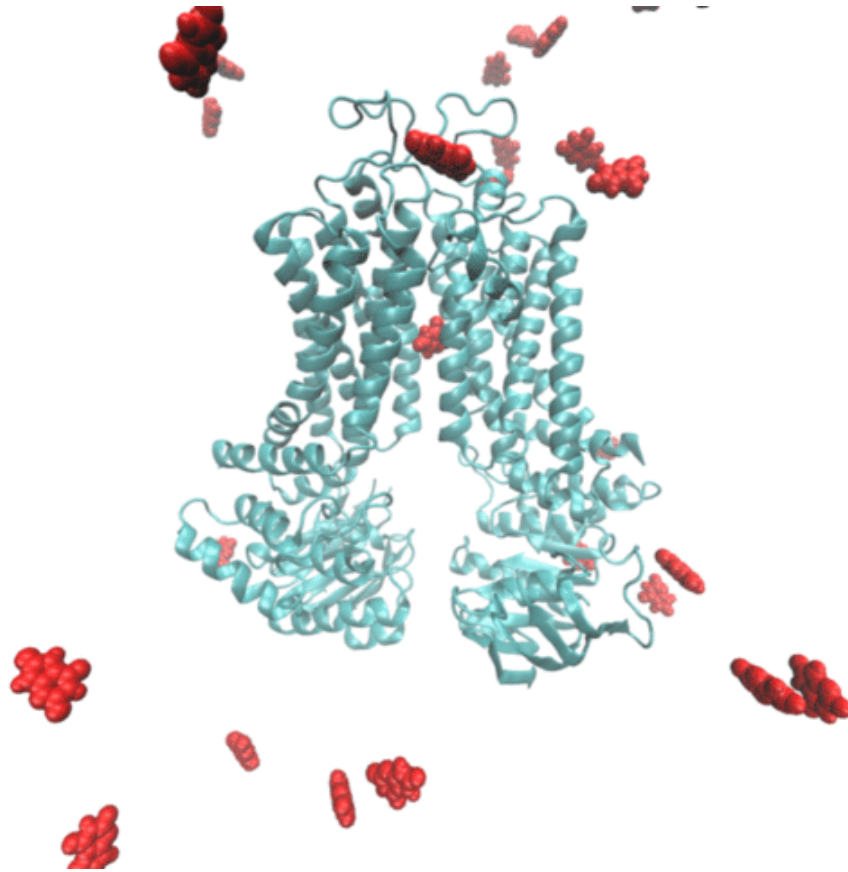

flavopiridol

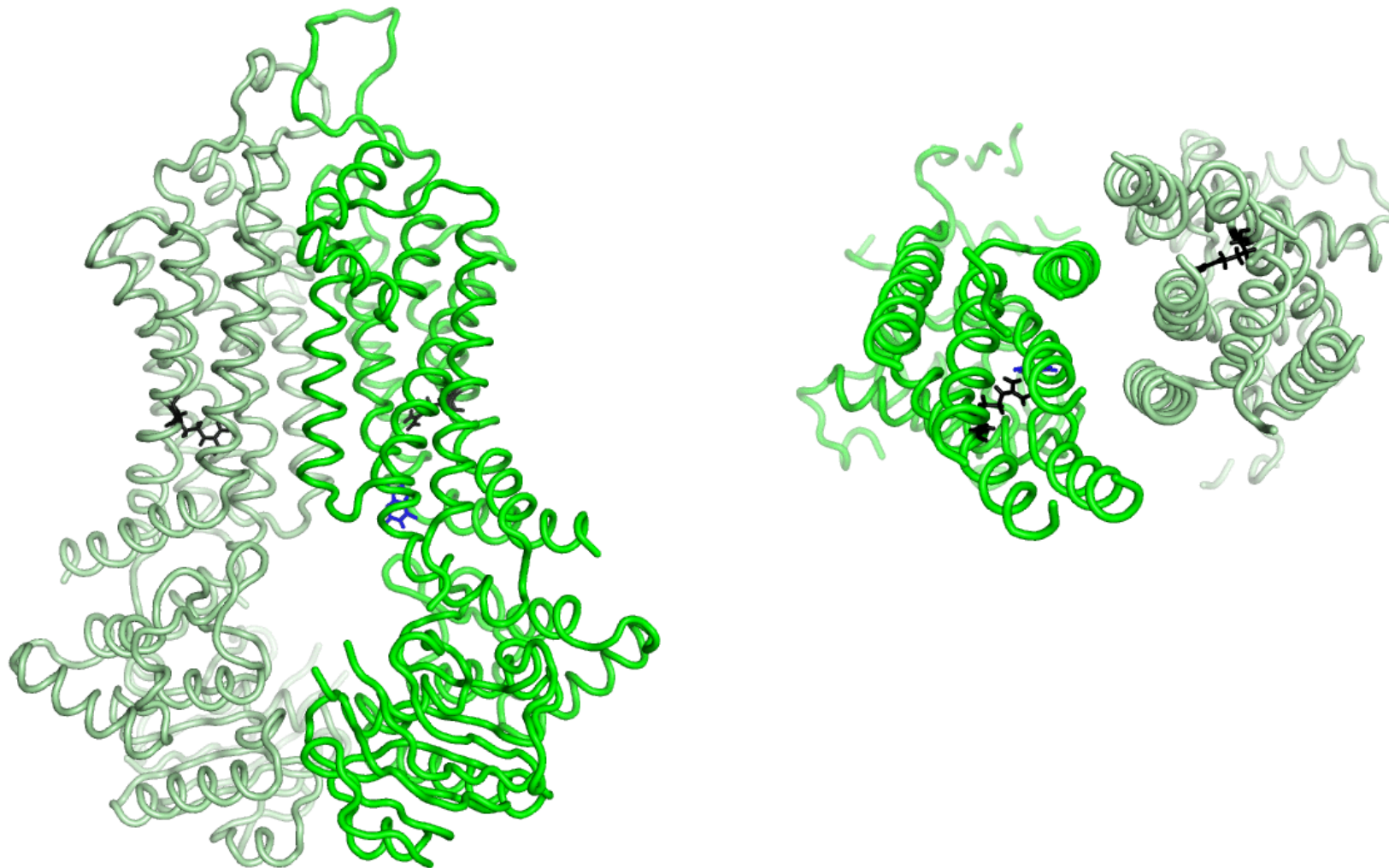
Describing the transport using MD

equilibrium simulations, uric acid molecules

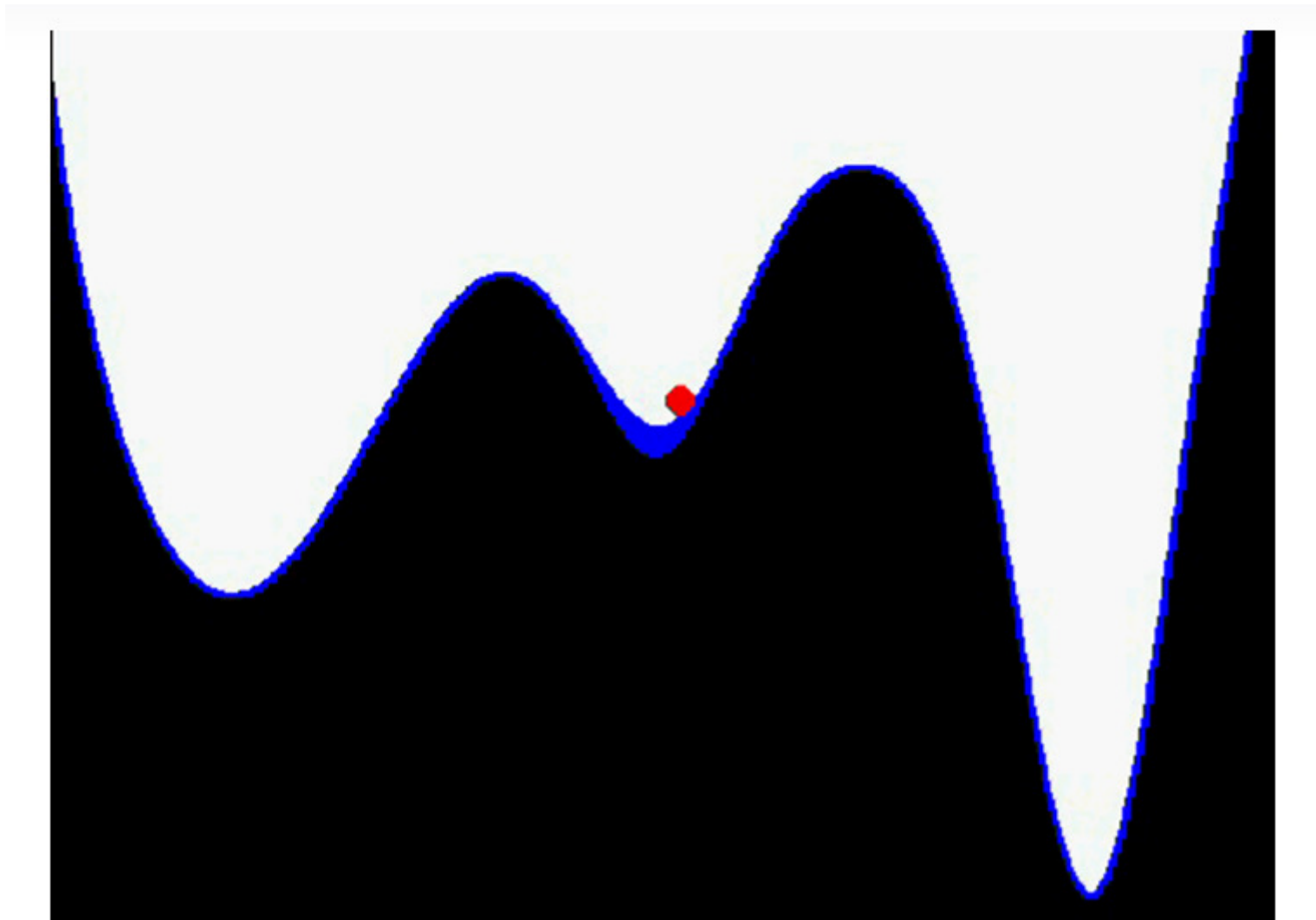
Describing the transport using MD

equilibrium simulations, uric acid molecules

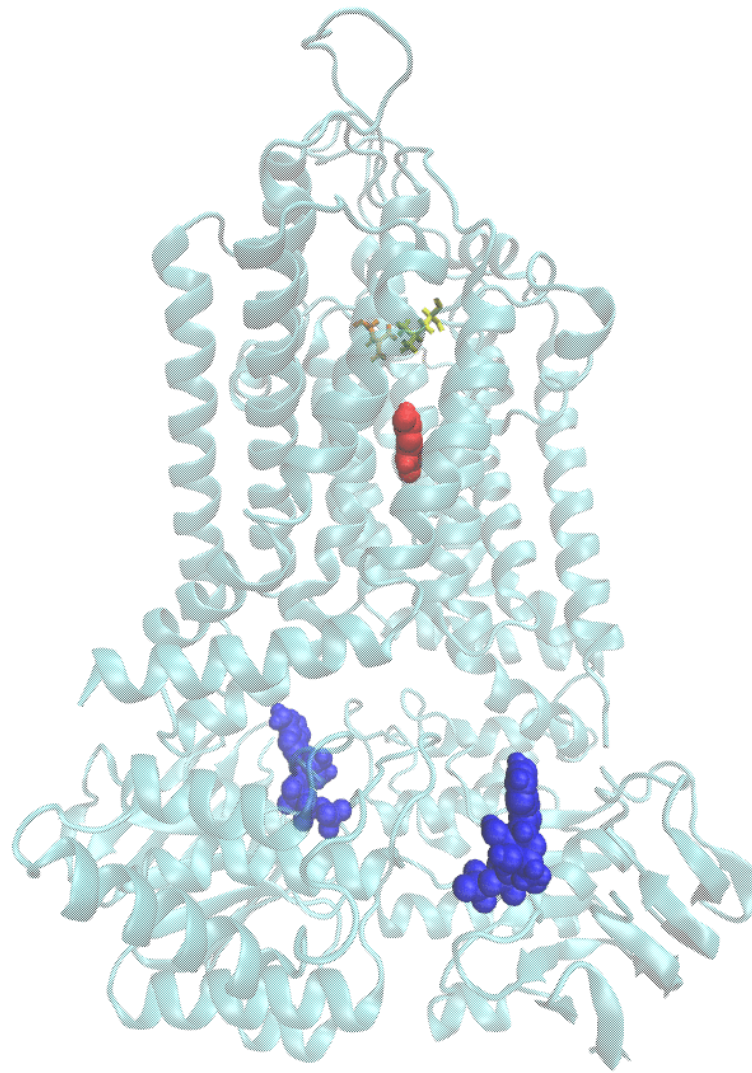

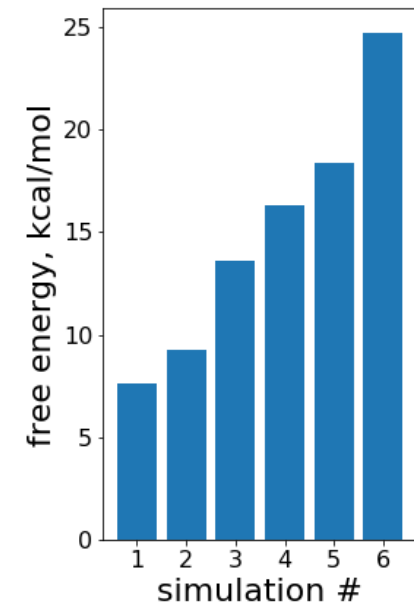
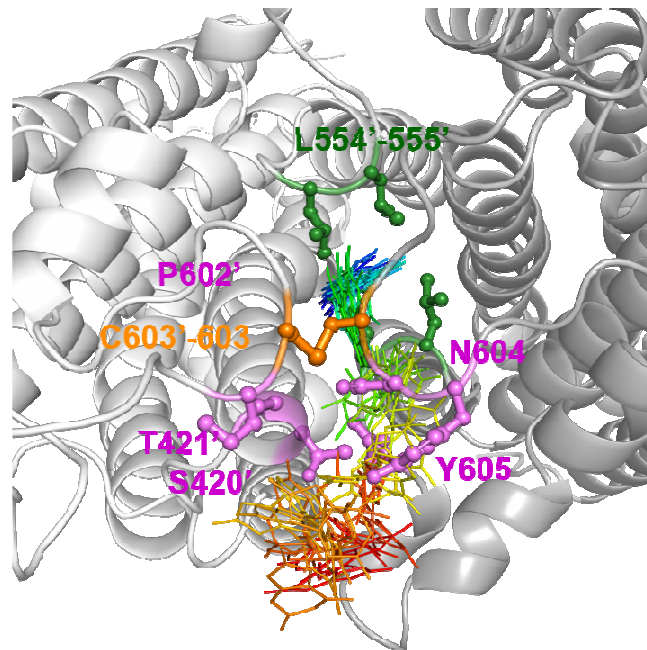
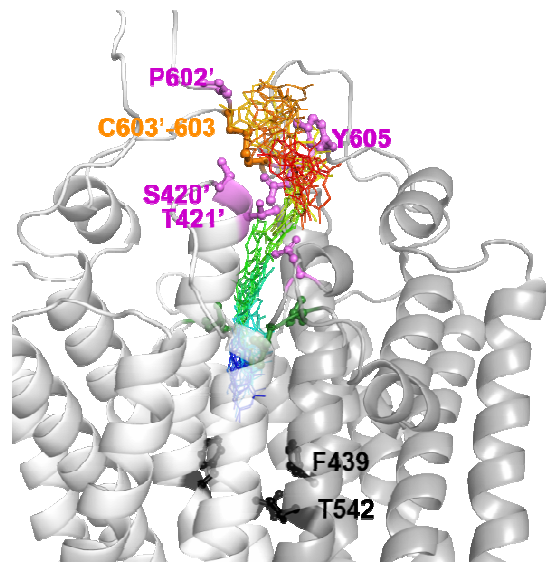
A „exit” jellemzése metadinamikával

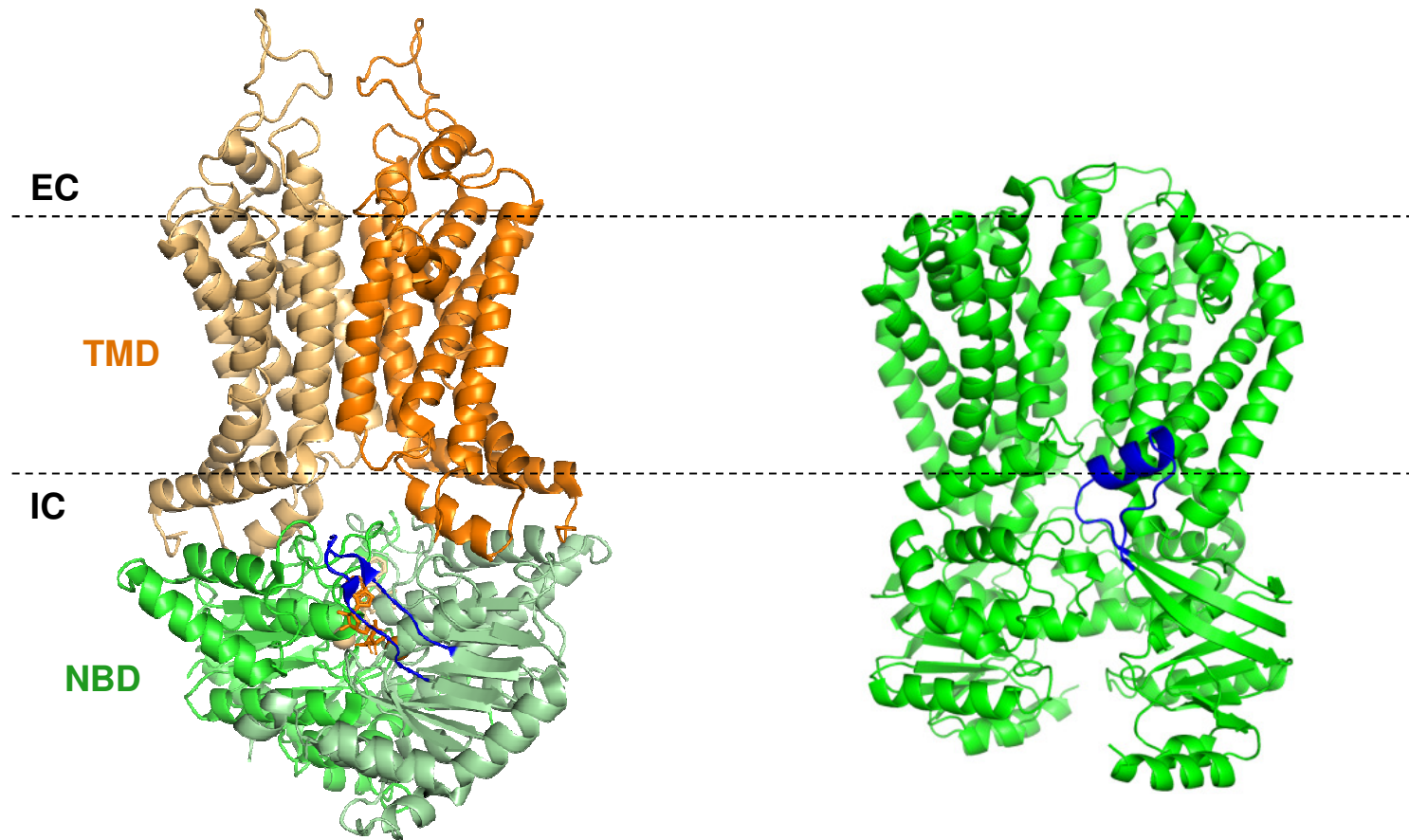
A „exit” jellemzése metadinamikával

A „exit” jellemzése metadinamikával

Membránkölcsönható fehérjerégiók

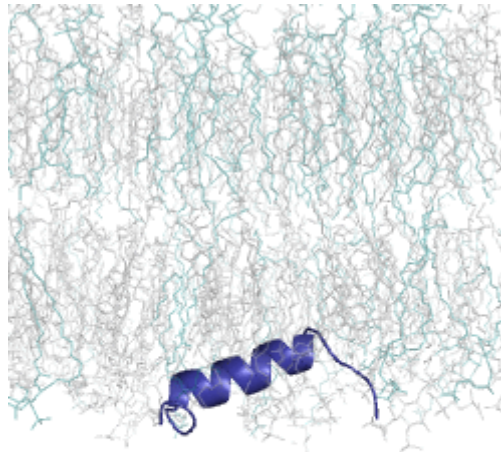

ABCG2
6hbu

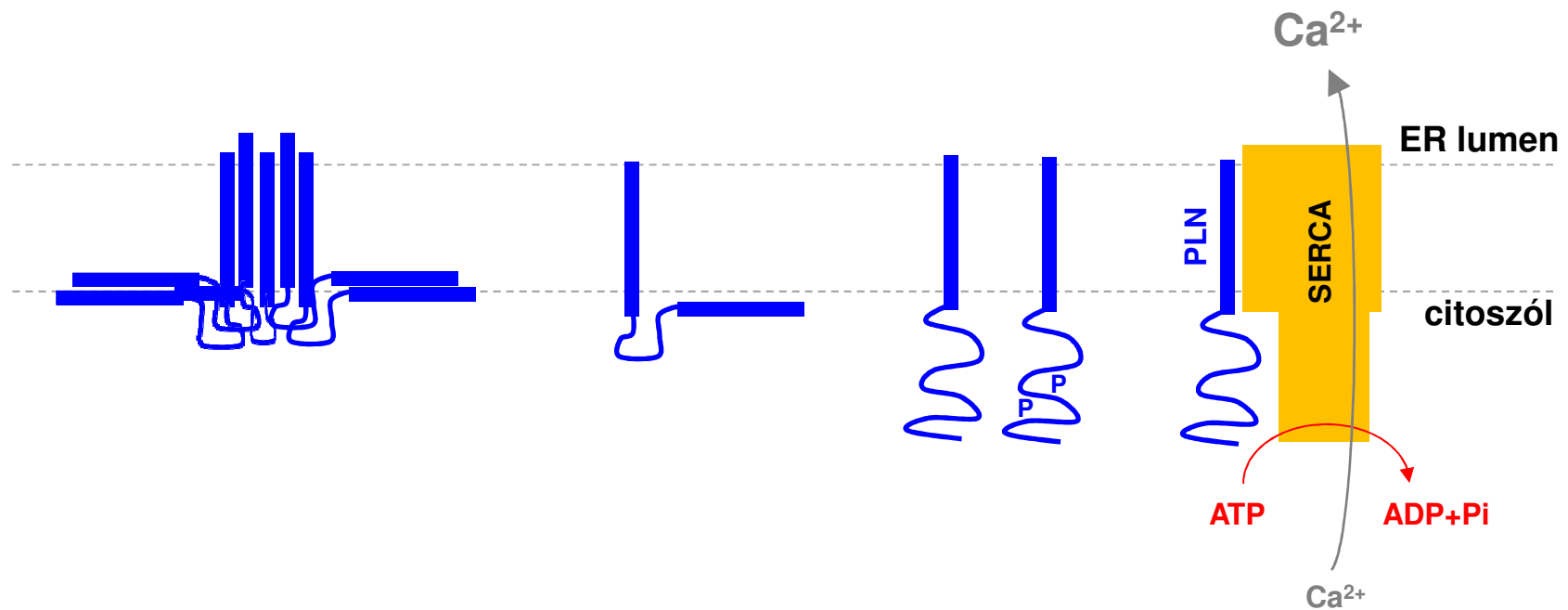
O-antigen polysaccharide ABC-transporter
6oih

MemMoRFs

Membrane Molecular Recognition Features, <https://memmorf.hegelab.org>

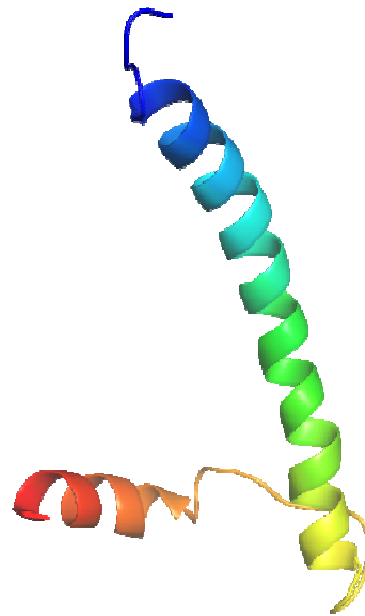
Kalcium ATP-ázok (SERCA, PMCA)

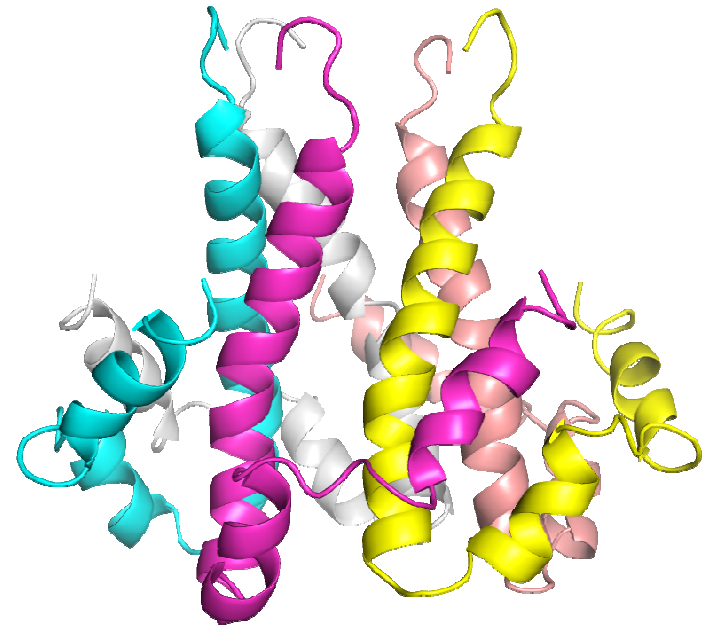
Regulinok és exoregulinok

SLN
ELN
ALN
Dworf
???

SARS Cov-2
Envelope (E) protein

- ERGIC
- viroporin
- PDZ-kötés
- egyéb PPI?

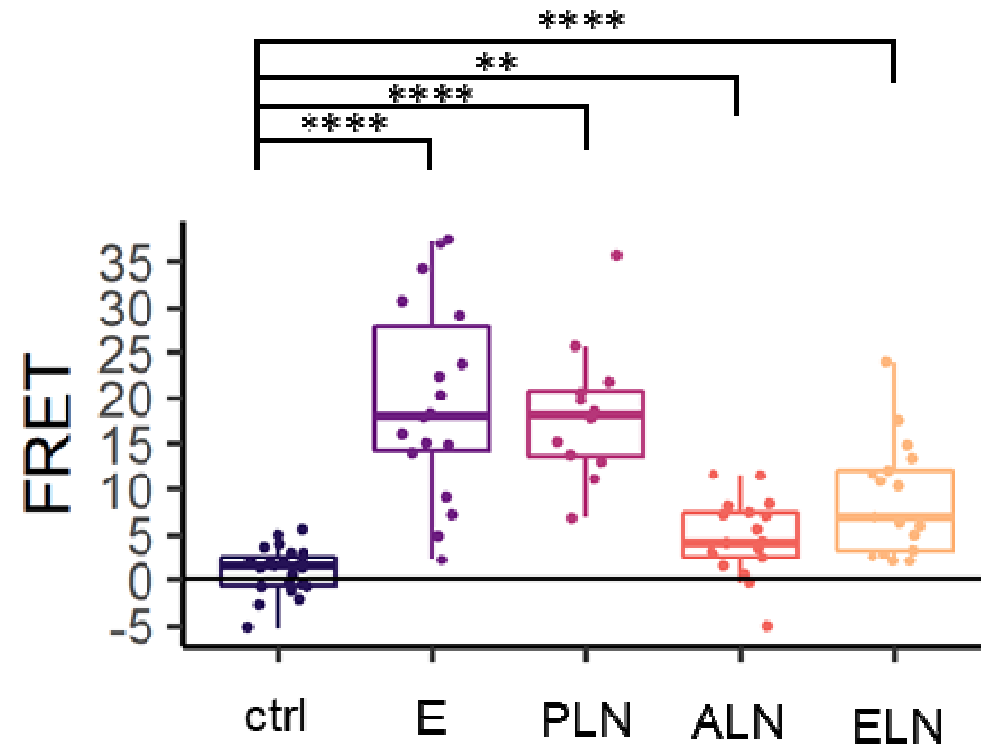
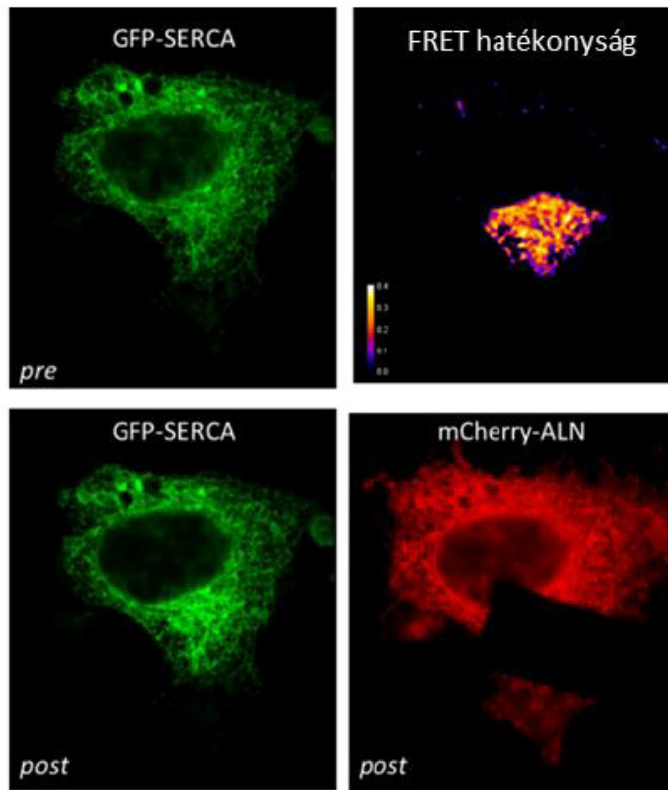

Célkitűzéseink

- Fizikai kölcsönhatás bemutatása
- Funkcionális relevancia demonstrálása
- Atomi szintű modell építése

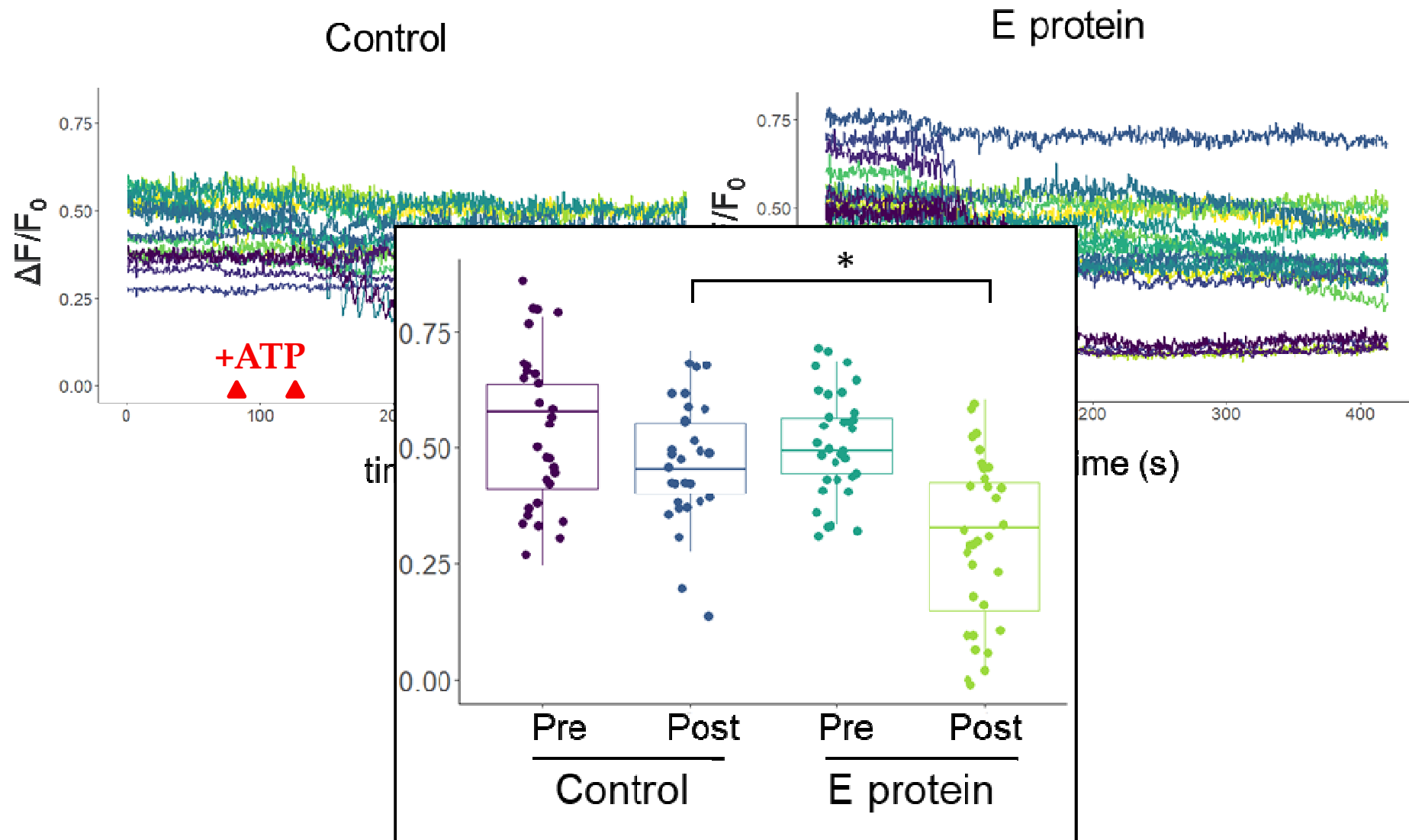
Az E fehérje kölcsönhat a SERCA pumpával

- eGFP és mCherry jelölt fehérjék
- koexpresszió HeLa sejtekben
- Lokalizáció átfedés
- AP-FRET

Az E fehérje gátolja a SERCA működését

ER-GCaMP6-150 Ca^{2+} sensor

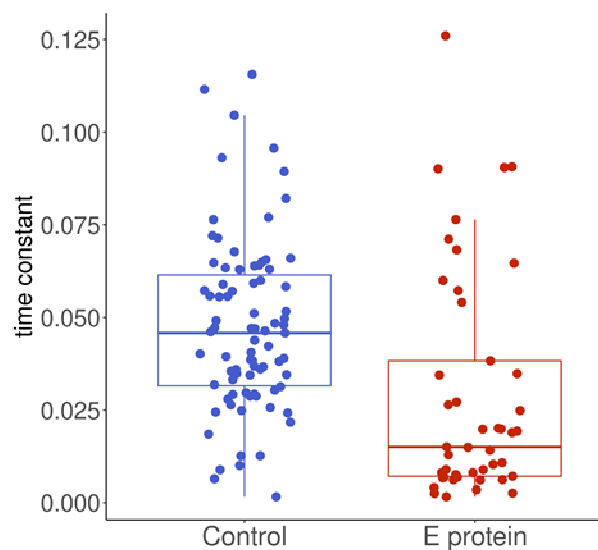
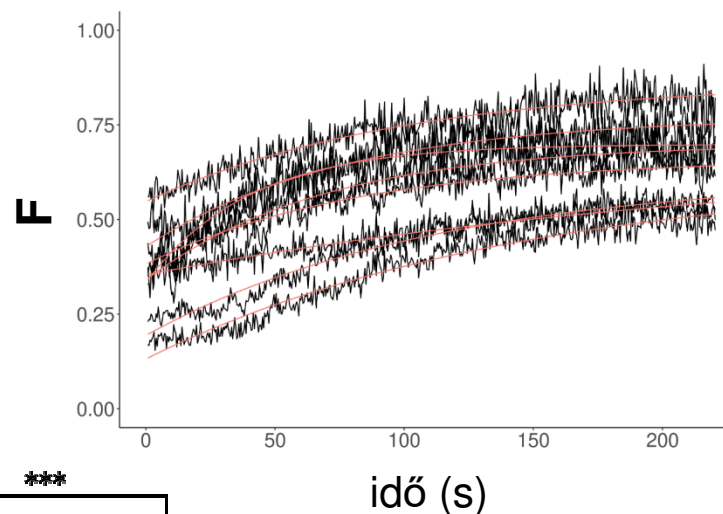
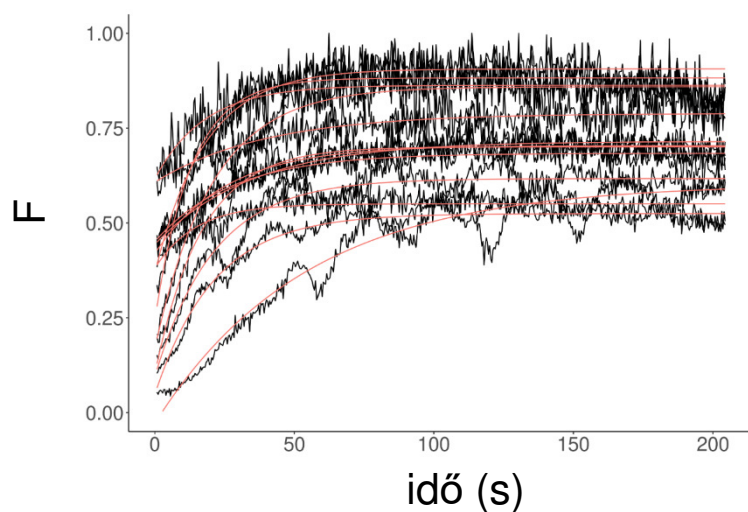
Az E fehérje gátolja a SERCA működését

nincs EC Ca^{2+}

ER ürítése

+ Ca^{2+}

+ E protein

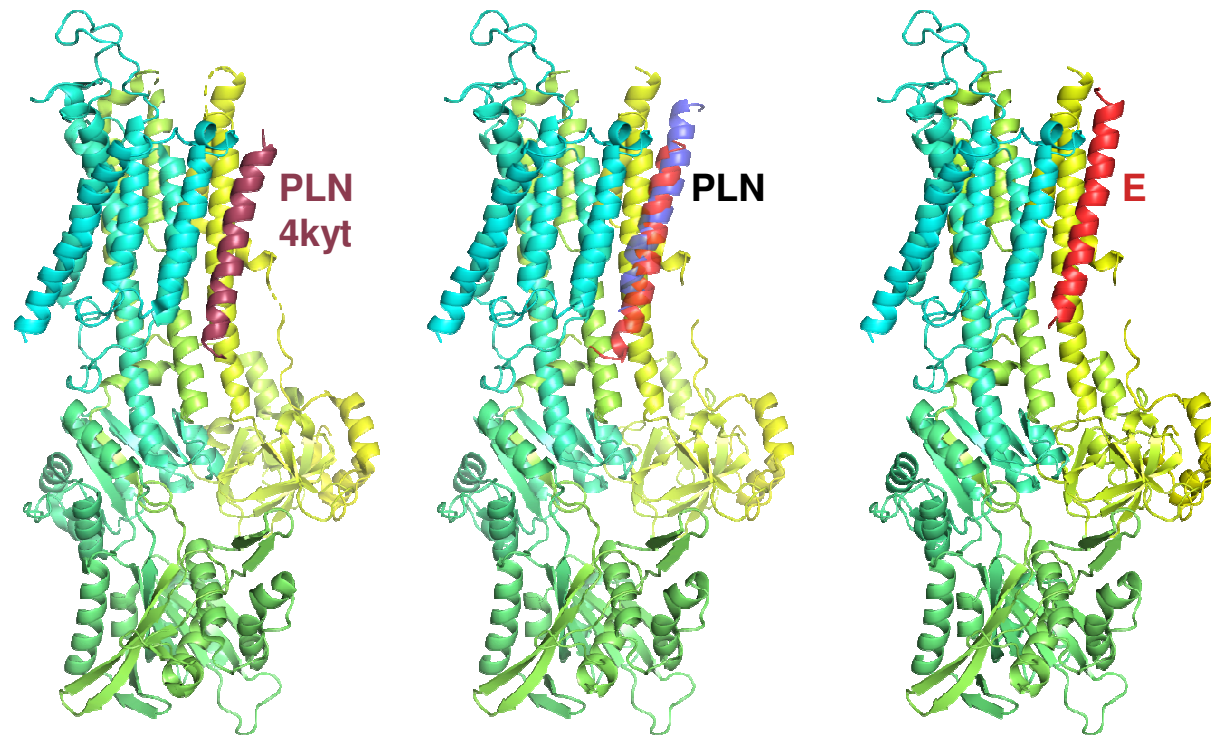

Kísérletes SERCA/E fehérje eredmények

- Közvetlen fehérje-fehérje kölcsönhatás
- E fehérje gátolja a SERCA pumpát
- Rendszerünkben az E fehérje nem viroporin

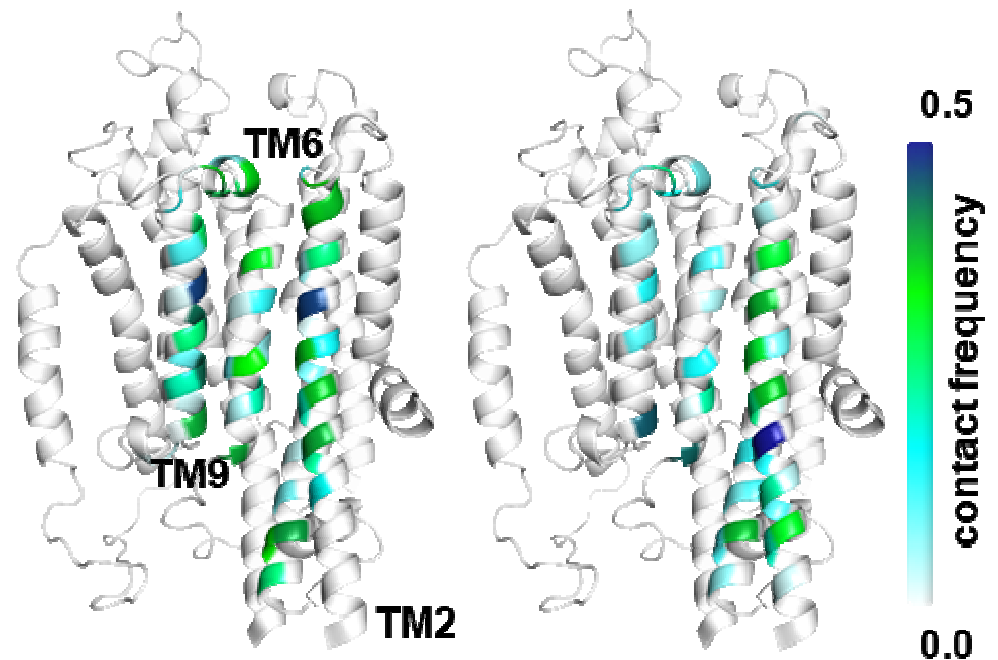
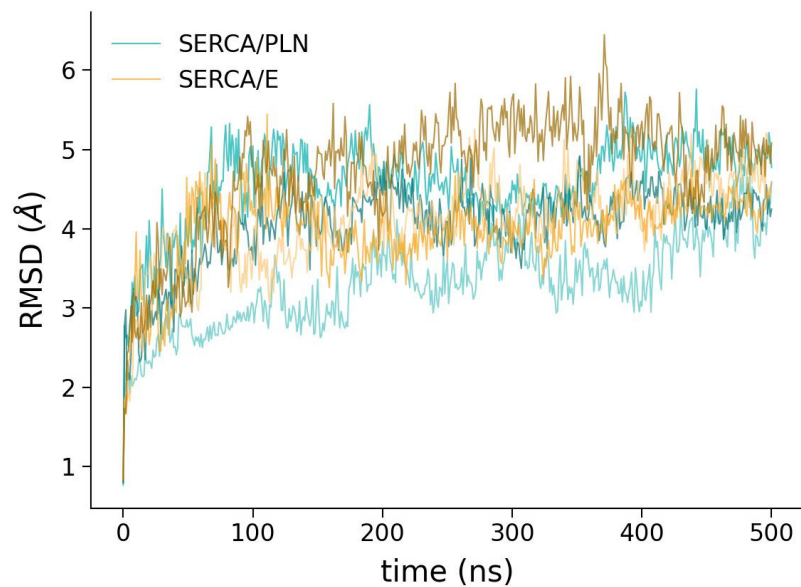
A SERCA / E protein komplex szerkezete

AlphaFold-Multimer
PIPER/ClusPro

SERCA/regulin komplexek stabilitása

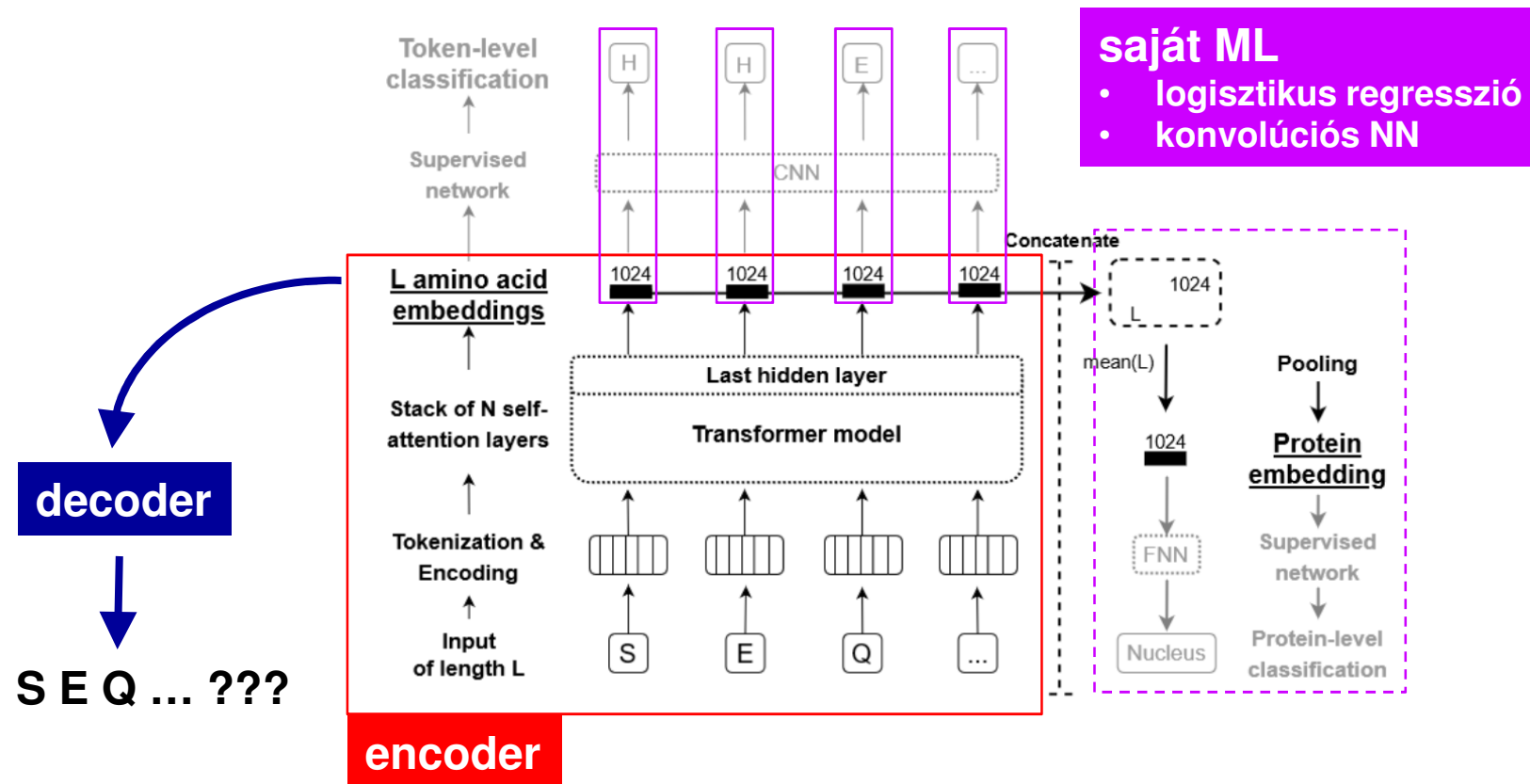
MD szimulációk

MemMoRF prediktor

protein Language Models

MemMoRF prediktor

pLM + CNN

	Training	Testing
Accuracy	0.936	0.881
AUC	0.979	0.928
MCC	0.873	0.767

Összefoglalás

- Fehérje dinamika
  1. Szerkezet
  2. Szolvatálás
  3. Energiaminimalizálás
  4. Egyensúlyba hozás
  5. *Production run*

- Számításos módszerek igen fontosak

- Fehérjék működésének és mutációk hatásának megismerése

- Gyógyszertervezés

www.hegelab.org
hegedus.tamas@hegelab.org